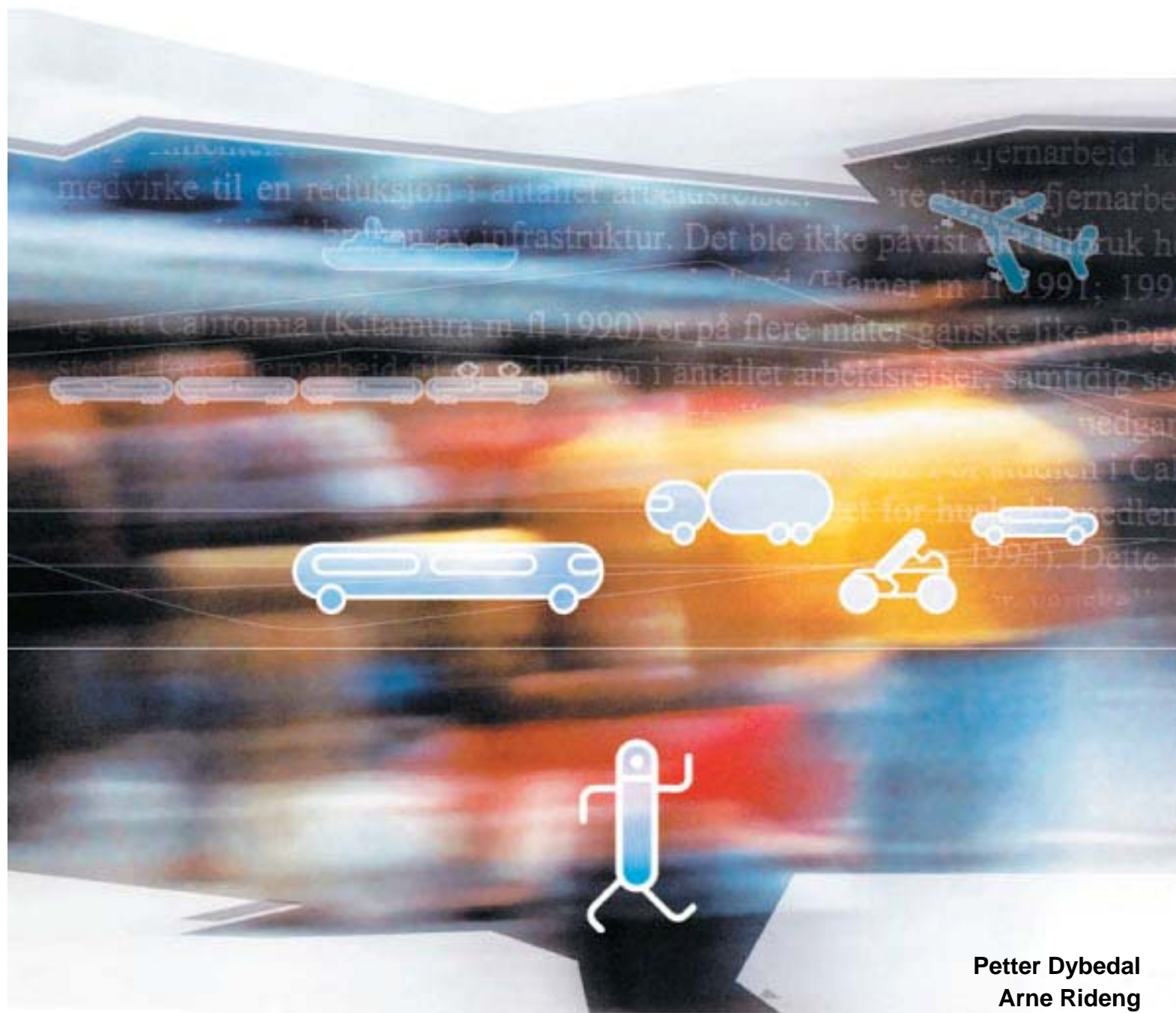

Utenlandske turisters forbruk i Norge 2005

Petter Dybedal
Arne Rideng
Jan Vidar Haukeland
Berit Grue
TØI rapport 823/2006

Utenlandske turisters forbruk i Norge 2005

Petter Dybedal, Arne Rideng, Jan Vidar Haukeland og Berit Grue

Transportøkonomisk institutt (TØI) har opphavsrett til hele rapporten og dens enkelte deler. Innholdet kan brukes som underlagsmateriale. Når rapporten siteres eller omtales, skal TØI oppgis som kilde med navn og rapportnummer. Rapporten kan ikke endres. Ved eventuell annen bruk må forhåndssamtykke fra TØI innhentes. For øvrig gjelder [åndsverklovens](#) bestemmelser.

ISSN 0808-1190

ISBN 82-480-0611-5 Papirversjon

ISBN 82-480-0612-3 Elektronisk versjon

Oslo, februar 2006

Tittel: Utenlandske turistets forbruk i Norge 2005

Forfatter(e): Petter Dybedal; Arne Rideng; Jan Vidar Haukeland; Berit Grue

TØI rapport 823/2006

Oslo, 2006-02

55 sider

ISBN 82-480-0611-5 Papirversjon

ISBN 82-480-0612-3 Elektronisk versjon

ISSN 0808-1190

Finansieringskilde:

Innovasjon Norge

Prosjekt: 1952 Gjesteundersøkelsen

Prosjektleder: Arne Rideng

Kvalitetsansvarlig: Randi Hjorthol

Emneord:

Reiseliv; turisme; grensetrafikk; forbruk; feriereise

Sammendrag:

Rapporten dokumenterer forbruksutgiftene til utenlandske feriegjester i Norge i vinter- og sommersesongen 2005, inkludert passasjerer på cruisebesøk i norske havner. Analysen bygger på Gjesteundersøkelsen 2005, en representativ utvalgsundersøkelse av alle utenlandske besøkende i Norge. Forbruksundersøkelsen omfatter alle overnattingsgjester som var på en reise der hovedformålet var ferie/fritid eller besøk hos slekt/venner. Samlet forbruk (inkludert forhåndsbetalte utgifter) for Norgesreisen per bilturist om vinteren var i gjennomsnitt 4 100 kroner og om sommeren 4 500 kroner. Flyturistene hadde betydelig større forbruk, om lag 9 700 kroner om vinteren og 13 300 kroner om sommeren. Den totale omsetningen for feriegjestene som reiste med bil og fly er beregnet til 6,3 milliarder kroner vinteren 2005 og 10,5 milliarder kroner i sommersesongen samme år.

Title: Expenditures by foreign visitors to Norway in 2005

Author(s): Petter Dybedal; Arne Rideng; Jan Vidar Haukeland; Berit Grue

TØI report 823/2006

Oslo: 2006-02

55 pages

ISBN 82-480-0611-5 Paper version

ISBN 82-480-0612-3 Electronic version

ISSN 0808-1190

Financed by:

Innovation Norway

Project: 1952 Border Visitor Survey

Project manager: Arne Rideng

Quality manager: Randi Hjorthol

Key words:

Tourism; Border traffic; Expenditure; Holiday travel

Summary:

This study documents the expenditure by foreign visitors to Norway in the winter and summer seasons of 2005. The report is based on the Foreign Visitor Survey 2005, a representative sample survey of all foreign visitors to Norway. The expenditure study includes all foreign visitors that had stayed overnight and were on a holiday trip (including visiting friends and relatives). The average consumption expenditure per tourist travelling by car was approximately NOK 4,100 in the winter and NOK 4,500 in the summer season. Tourists that travel by air when visiting Norway spent more than motor tourists, on average NOK 9,700 in the winter season and NOK 13,300 in the summer. Total expenditure by foreign holidaymakers travelling by car and by air is estimated to NOK 6.3 billion in the winter season and NOK 10.5 billion in the summer season 2005. 1 NOK = appr. € 0.12.

Language of report: Norwegian

Rapporten kan bestilles fra:
Transportøkonomisk institutt, biblioteket,
Postboks 6110 Etterstad, 0602 Oslo
Telefon 22 57 38 00 - Telefax 22 57 02 90
Pris kr 250

The report can be ordered from:
Institute of Transport Economics, the library,
PO Box 6110 Etterstad, N-0602 Oslo, Norway
Telephone +47 22 57 38 00 Telefax +47 22 57 02 90
Price € 30

Copyright © Transportøkonomisk institutt, 2006

Denne publikasjonen er vernet i henhold til Åndsverkloven av 1961
Ved gjengivelse av materiale fra publikasjonen, må fullstendig kilde oppgis

Forord

Formålet med denne analysen er å dokumentere forbruksutgiftene til utenlandske feriegjester i Norge i vinter- og sommersesongen 2005. Undersøkelsen omfatter overnattingsgjester som reiste ut av Norge med bil, ferge og fly. Reiseliv er en viktig eksportnæring, og rapporten gir blant annet viktige opplysninger om de mest sentrale utenlandsmarkedene for norsk reiseliv. Et delformål har vært å fremskaffe forbrukstall som er tilpasset inndelingene som brukes i Statistisk sentralbyrås satelittregnskap for turisme.

Forbruksundersøkelsen er lagt opp innenfor rammen av Gjesteundersøkelsen, som er en løpende undersøkelse av utenlandske besøkende i Norge og utføres av Transportøkonomisk institutt (TØI). Forbruksundersøkelser av utenlandske feriegjester er tidligere gjennomført av TØI både i 1995 og 2002. Disse undersøkelsene ble for en stor del lagt opp slik at resultatene kan sammenlignes med resultatene fra den foreliggende undersøkelsen.

Forbruksundersøkelsen 2005 er finansiert av Innovasjon Norge innenfor rammen av Gjesteundersøkelsen. Videre har Statens vegvesen, Tollvesenet, Avinor og fergeselskapene som driver fergeruter mellom Norge og utlandet bidratt i prosjektet. Dette samarbeidet har vært viktig for å sikre et best mulig datagrunnlag.

Rapporten er utarbeidet av forsker Petter Dybedal, avdelingsleder Jan Vidar Haukeland og forskerne Berit Grue og Arne Rideng, med sistnevnte som prosjektleder. Avdelingssekretær Tove Ekstrøm har utført tekstbehandling og tilrettelagt dokumentet for trykking. Forskningsleder Randi Hjorthol har kvalitetssikret rapporten. Kontaktperson hos oppdragsgiver har vært rådgiver Margrethe Helgebostad.

Oslo, februar 2006
Transportøkonomisk institutt

Lasse Fridstrøm *Randi Horthol*
instituttssjef forskningsleder

Innhold

Sammendrag	I
Summary	i
1. Innledning	1
2. Metode og gjennomføring	3
2.1 Noen definisjoner	3
2.2 Populasjon og utvalg	4
2.2.1 Populasjon	4
2.2.2 Stratifisering	5
2.3 Nærmere om forbruksspørsmålene.....	5
2.3.1 Spørsmål som ble stilt.....	5
2.3.2 Nærmere om fremgangsmåten ved beregning av forbruk per gjestedøgn og totalt forbruk per person	7
2.4 Forhåndsbetalte utgifter – noen problemstillinger	8
2.4.1 Problemer/temaer	8
2.4.2 Typer av forhåndsbetalte utgifter	9
2.4.3 Spørreundersøkelsene gir begrenset informasjon	10
2.4.4 Om muligheter for å fordele forhåndsbetalte utgifter	10
2.5 Svarprosent og vekting.....	11
2.6 Usikkerhet i resultatene	12
2.6.1 Nøyaktighet i forbrukstallene	13
3. Resultater vinteren 2005	14
3.1 Hovedtrekk ved bilturistenes forbruk	14
3.1.1 Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest	15
3.1.2 Fordeling på hovedtyper av tjenester og varer	17
3.2 Skituristenes forbruk	20
3.2.1 Skituristenes utgifter per gjestedøgn og totalt per ferierende	20
3.3 Hovedtrekk ved flyturistenes forbruk	22
3.3.1 Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest	22
3.3.2 Forbrukets fordeling på hovedtyper av tjenester og varer under oppholdet i Norge	25
4. Resultater sommeren 2005	28
4.1 Hovedtrekk ved feriegjestenes forbruk	28
4.1.1 Forbruk per gjestedøgn totalt og etter transportmiddel	28
4.1.2 Nærmere om forhåndsbetalte utgifter	29
4.2 Forbruksutgifter per gjestedøgn etter oppholdstid og overnattingsform.....	30
4.3 Forbruk etter bostedsland.....	31
4.4 Forbrukets fordeling på hovedtyper av tjenester og varer	33
4.4.1 Forbruk etter overnattingsform.....	33
4.4.2 Forbruk etter bostedsland - bilturister	35
4.4.3 Forbruk etter bostedsland - flyturister.....	35
4.5 Totalforbruket for norgesreisen	36
4.6 Hovedtall for yrkesreisende med fly	38
5. Utenlandske cruisepassasjerers forbruk i Norge	39
5.1 Innledning	39
5.1.1 Formål og problemstilling	39
5.1.2 Opplegg og gjennomføring	39
5.1.3 Sentrale momenter vedrørende innsamling av data.....	40
5.2 Resultater av spørreundersøkelsen	43
5.2.1 Omfanget av landbesøk.....	43

5.2.2	Forbrukstall	44
5.2.3	Samlet forbrukstall per passasjer.....	47
5.3	Beregning av totale forbrukstall	47
5.3.1	Forbruk ved landbesøk på egen hånd	47
5.3.2	Forbruk ved organiserte turer i land.....	48
5.3.3	Forenklet beregning av forbruk totalt	48
5.3.4	Oppsummering av beregningene.....	50
6.	Total omsetning fra fly og bilturismen i 2005.....	52
6.1	Beregning av totale utgifter for utenlandske feriegjester	52
	Referanser.....	55

Sammendrag:

Utenlandske turistens forbruk i Norge 2005

Denne studien dokumenterer forbruksutgiftene til utenlandske gjester i Norge i vinter- og sommersesongen 2005. Undersøkelsen omfatter overnattingsgjester som reiste ut av Norge med fly, jernbane eller egen bil og som var på en reise der hovedformålet var ferie/fritid, besøk hos slekt/venner eller private innkjøp. Det er også foretatt analyser av forbruket til utlendinger som foretok en yrkesreise med fly i Norge.

Rapporten bygger på Gjesteundersøkelsen 2005, en representativ utvalgsundersøkelse gjennomført av Transportøkonomisk institutt. 2 464 reisefølger i bil (om lag 6 600 personer) og 787 overnattingsgjester som reiste ut med fly, tog eller rutebuss ble intervjuet i sommersesongen. Alle disse var på feriereise, inkludert besøk hos slekt og venner. Dessuten ble det foretatt intervjuer av 312 overnattingsgjester som var på yrkesreise og reiste ut av Norge med fly. For vintersesongens del bygger vi på utfylte spørreskjema fra 1 393 reisefølger på feriereise (om lag 4 900 personer) og 1 261 overnattingsgjester med fly, tog eller rutebuss. Av disse siste var 715 på feriereise og 546 på yrkesreise.

Det er også gjennomført en separat undersøkelse av et utvalg utenlandske cruisepassasjerer på landbesøk i norske havner. Det er imidlertid ikke gjort noen analyse av øvrige dagsbesøkende i Norge når det gjelder forbruk. Det er heller ikke gjennomført noen forbruksundersøkelse av utlendinger som besøker Norge i turbuss.

Vintersesongen 2005

De totale forbruksutgiftene per bilturist var om lag 4 100 kroner vinteren 2005. Dette utgjør 643 kroner per gjestedøgn. De som var på besøk hos slekt og venner hadde et forbruk per gjestedøgn som var noe lavere enn gjennomsnittet, mens de som var på en ferie/fritidsreise (ikke snøferie) hadde et litt høyere forbruk enn gjennomsnittet. Svenske bilturister har et lavere gjennomsnittsforkbruk enn bilturistene fra Danmark og Tyskland. Dette skyldes i hovedsak mindre forhåndsbetalte utgifter, idet de svenske turistene som regel ikke bruker ferge når de reiser til Norge.

Utgiftene varierer dessuten etter viktigste overnattingsmåte. De som overnatter på hotell eller leier hytte, har utgifter for hele oppholdet på om lag 4 500 kroner. De som overnatter på egen eller lånt hytte, bruker 3 000 kroner. Minst utgifter har de som overnatter hos slekt og venner, med et totalbeløp på om lag 1 500 kroner.

Når det gjelder de utgiftene som bilturistene har betalt for mens de var i Norge, har vi hatt muligheten for å fordele disse på forbrukskategorier. 40 prosent av utgiftene er brukt på ulike typer aktiviteter, men det brukes også mye på overnatting og innkjøp av dagligvarer, nesten en femdel på hver av disse kategoriene.

De turistene som bruker fly når de besøker Norge, har i gjennomsnitt høyere utgifter på reisen enn bilturistene. Mens de sistnevnte brukte 643 kroner per gjestedøgn, var tilsvarende forbruk for de turistene som kom med fly om lag 1 300 kroner. Både de forhåndsbetalte utgiftene og utgiftene betalt i Norge var høyere for flyturistene enn for bilturistene.

Sommersesongen 2005

De utenlandske feriegjestene som besøkte Norge sommeren 2005 brukte gjennomsnittlig 718 kroner per døgn. Dette indikerer en nedgang fra 2002, da tilsvarende tall ble beregnet til 761 kroner. Fordi begge disse undersøkelsene bygger på relativt små utvalg, må en være klar over at det knytter seg en betydelig usikkerhet til slike sammenligninger. I 2005 ble de forhåndsbetalte utgiftene beregnet til 324 kroner, mens 394 kroner ble betalt under oppholdet i Norge.

De feriegjestene som brukte fly til og fra Norge har et betydelig høyere forbruk per gjestedøgn enn bilturistene, se tabell A. Dette gjelder både forhåndsbetalte utgifter og forbruk betalt under oppholdet i Norge. Dette skyldes blant annet at feriegjestene som kommer med fly er her i kortere tid enn dem som bruker bil.

Tabell A: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i sommersesongene 2002 og 2005, etter transportmiddel ved utreise og betalingstidspunkt (NOK).

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
2002 bilturister	154	384	538
2005 bilturister	152	342	494
2002 flyturister	548	774	1 322
2005 flyturister	632	479	1 111

TØI rapport 823/2006

Feriegjester som hovedsakelig overnatter på hotell, har de største forbruksutgiftene, estimert til et totalt døgnforbruk på 1 070 kroner for bilturistene og 1 450 kroner for flyturistene, se tabell B. Lavest utgifter har de feriegjestene som overnatter hos slekt og venner, med et totalt døgnforbruk på 350 og 530 kroner for henholdsvis bil- og flyturistene.

Forbruket per gjestedøgn varierer naturlig nok mye mellom de enkelte bostedsländer, variasjonene er likevel minst for bilturistene. De laveste utgiftene per døgn har de svenske bilturistene med 300 kroner, mens tyske bilturister ligger på 430 kroner og danske og finske ligger litt i underkant av 500 kroner. De franske bilturistene har oppgitt de høyeste utgiftene, nesten 800 kroner, men det er få franske respondenter, så resultatet her må tolkes med forsiktighet. Blant flyturistene har gjester fra Finland, Storbritannia og Tyskland det høyeste forbruk per gjestedøgn, ikke minst fordi flyturistene fra disse landene har relativt korte opphold i Norge.

Tabell B: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske turister i sommersesongen 2005, etter viktigste overnattingsmåte i Norge (NOK)

Hovedovernattingsmåte*	Bilturister			Flyturister		
	Forhånds- betalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgn- forbruk	Forhånds- betalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgn- forbruk
Hotell	463	608	1071	816	631	1447
Leid hytte	247	298	545	-	-	-
Camping	66	343	409	-	-	-
Slekt og venner	93	253	346	209	319	528
Alle	152	342	494	632	479	1111

TØI rapport 823/2006

*Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 60 prosent av overnattingene i Norge hadde funnet sted innenfor den aktuelle overnattingskategori.

Det er også undersøkt hvilke varer og tjenester de utenlandske turistene brukte pengene sine på under oppholdet i Norge. Både bilturister og flyturister bruker en drøy firedel av budsjettet i Norge på overnatting. Dette har ikke endret seg fra 2002 til 2005. Budsjettandelene til servering og kategorien ”øvrige innkjøp” ser ut til å ha økt noe fra 2002 til 2005, mens andelene brukt på dagligvarer trolig har gått litt ned.

Undersøkelsen belyste også samlet forbruk per person for norgesreisen. Gjennomsnittlig totalt forbruk for de utenlandske bilturistene som besøkte Norge i sommersesongen 2005 var nærmere 4 500 kroner. Nesten to tredeler av dette, cirka 2 800 kroner, var betalt under oppholdet i Norge, mens det resterende var forhåndsbetalt. En flyturist brukte i gjennomsnitt nær 13 300 kroner på sin norgesreise, hvorav nesten 9 000 var betalt i Norge.

For yrkesreisende med fly ligger forbruksutgiftene betydelig høyere enn tilsvarende for flyturistene. Gjennomsnittlig forbruk per gjestedøgn er 2 100 kroner, av disse 900 kroner betalt i Norge.

Utenlandske cruisepassasjerers forbruk i Norge

Sommeren 2005 ble det gjennomført en undersøkelse av utenlandske cruisepassasjerer på besøk i norske havner, med det formål å gi noen indikasjoner på hvor stor etterspørsel anløp av cruiseskip skaper for virksomheter i land. Til sammen 972 passasjerer fylte ut et enkelt spørreskjema i Oslo, Bergen og Tromsø. Her går det fram at hver passasjer brukte om lag 440 kroner per landbesøk, men summen varierer mye etter nasjonalitet og besøksnavn. Amerikanerne bruker mest, britene minst, mens forbruket var størst i Oslo, minst i Tromsø. Utenlandske cruisepassasjerers totale forbruk i land i 2005 er beregnet til 572 millioner kroner, av disse er 310 millioner knyttet til arrangerte ekskursjoner, mens de resterende 262 millioner er forbrukt på individuelle landbesøk.

Totalomsetning i vinter- og sommersesongene 2005

Den totale omsetningen for vintersesongen 2005 er beregnet til 6,3 milliarder kroner. Av dette ble 2,9 milliarder betalt før reisen startet. To tredeler av omsetningen om vinteren er knyttet til flyturistene. Danmark er det viktigste vintermarkedet for norsk reiseliv, fulgt av Sverige og Tyskland.

De utenlandske feriegjestene som inngår i denne undersøkelsen, representerte en samlet omsetning på om lag 10,5 milliarder kroner i løpet av sommersesongen (mai til september) 2005. Vel 4,8 milliarder kroner av dette var forhåndsbetalte utgifter, mens nærmere 5,7 milliarder kroner ble brukt i løpet av oppholdet i Norge. Samlet sett betalte flyturstene mer på forhånd enn bilturistene gjorde, mens bilturistene hadde noe større totalt forbruk enn flyturstene under oppholdet i Norge. Samlet omsetning fra de utenlandske bilturistene sommeren 2005 var 4,35 milliarder kroner, mens omsetningen fra flyturstene representerte nær 6,2 milliarder.

Dersom vi sammenligner forbruket i sommersesongen 2005 med samme sesong i 2002, viser det seg at det er særlig innenfor områdene servering og aktiviteter at det har vært en betydelig økning. Derimot brukte feriegjestene mindre penger i dagligvarebutikkene i 2005 enn tre år tidligere.

Tyskland er det største markedet for norsk reiselivsnæring om sommeren. Tre av 10 milliarder kroner i totalomsetning sommeren 2005 kan knyttes til tyskerne. Storbritannia og USA bidrar deretter med om lag en milliard kroner hver.

Summary:

Expenditures by foreign visitors to Norway in 2005

This study documents the expenditure by foreign visitors to Norway in the winter and summer seasons of 2005. The study deals with visitors who stayed overnight in Norway and that left Norway by air, rail or by car, and where the main purpose of travel was vacation, visiting friends and relatives or shopping. The consumption expenditure of foreigners on business trips to Norway by air was also analysed.

This report is based on the Foreign Visitor Survey 2005, a representative sample survey carried out by the Institute of Transport Economics. Occupants travelling in 2,264 cars (approximately 6,600 persons) and 787 persons that had stayed overnight and left Norway by air, by rail or by bus were interviewed during the summer season. These had all been on a holiday trip, including visiting friends and relatives. In addition, 312 persons on business travels who had stayed overnight and left Norway by air were interviewed.

Results for the winter season are based on questionnaires filled in by 1,393 groups of people on holiday (approximately 4,900 persons) travelling by car and 1,261 persons who had travelled by air, by rail or by bus. Of the 1,261 persons, 716 were on holiday and 546 on a business trip.

A separate study of a sample of foreign cruise ship passengers going ashore in Norway has also been carried out. However, no study of consumption expenditure by other day visitors to Norway has been carried out. Nor has the consumption expenditure of foreigners visiting Norway by coach been studied.

The winter season 2005

The average consumption expenditure per tourist travelling by car was approximately NOK 4,100 during the winter of 2005, corresponding to NOK 643 per guest night (1 NOK=appr. €0.12). The expenditure per guest night for those visiting friends and relatives was somewhat lower than the average, while the expenditure of those on a holiday or on a leisure trip (excluding skiing holidays) was somewhat higher than the average. Among tourists travelling by car, the Swedes spend less than the Danes or Germans. This is mainly due to less prepaid expenses, as Swedish tourists do not need to go by ferry when travelling to Norway.

Expenditures vary by the main choice of accommodation. People that stay in hotels or rent a cottage spend on average NOK 4,500 on their whole sojourn.

People that stay in their own cottage or in a borrowed cottage spend on average NOK 3,000. Those that stay with relatives and friends spend the least, on the average NOK 1,500.

For the part of expenditure which is paid while staying in Norway, it has been feasible to apportion the costs to consumption categories. Forty per cent of expenditure is on various leisure activities, but considerable amounts are spent on accommodation and on purchase of groceries, nearly a fifth on each of these categories.

Tourists that travel by air when visiting Norway spend on average more than motor tourists. While the latter spent NOK 643 per guest night, the corresponding expenditure of tourists arriving by air was approximately NOK 1,300. Both prepaid expenses and expenses paid in Norway were higher for airborne tourists than for motor tourists.

The summer season 2005

Foreigners on vacation in Norway in the summer 2005 spent on the average NOK 718 per day. This suggests a decrease since 2002, when the corresponding figure was estimated as NOK 761. In 2005, prepaid expenses were NOK 324, whereas NOK 394 were paid during the sojourn in Norway.

The expenditure per guest night was considerably higher for holidaymakers who travelled to and from Norway by air than for motor tourists, see table A. This was the case both for prepaid expenses and for expenses paid in Norway. Inter alia, this is explained by holidaymakers arriving by air having a shorter stay in Norway than people travelling by car.

Table A: Average expenditure per day for foreign holidaymakers in the summer seasons of 2002 and 2005, by transport mode at departure and time of payment (NOK).

	Prepaid expenses	Paid in Norway	Total expenditure per day
2002 Motor tourists	154	384	538
2005 Motor tourists	152	342	494
2002 Tourists travelling by air	548	774	1 322
2005 Tourists travelling by air	632	479	1 111

TØI report 823/2006

Holidaymakers who mainly stay overnight in hotels show the highest expenditure, estimated to a total expenditure per day of NOK 1,070 for motor tourists and NOK 1,450 for tourists travelling by air, see table B. Those with the lowest expenditure are holidaymakers staying with friends and relatives, with a total daily average of NOK 350 and NOK 530 respectively for motor tourists and for tourists travelling by air.

As can be expected, expenditure per guest night varies considerably between tourists from different countries. Expenditure per day is lowest for Swedish motor tourists who spend NOK 300 per day, while German motor tourists spend NOK 430 per day and Danish and Finnish tourists travelling by car spend slightly less than NOK 500 per day. French motor tourists have reported the highest expenditure, nearly NOK 800 per day, but there are few French respondents so the

results should be interpreted with caution. As for tourists travelling by air, visitors from Finland, Great Britain and Germany have the highest expenditure per day, not least because tourists travelling by air from these countries have relatively short sojourns in Norway.

Table B: Average expenditure per day for foreign holidaymakers in the summer seasons of 2002 and 2005, by main type of accommodation (NOK)

Main accommodation	Motor tourists			Tourists travelling by air		
	Prepaid expenses	Paid in Norway	Total expenditure per day	Prepaid expenses	Paid in Norway	Total expenditure per day
Hotel	463	608	1,071	816	631	1,447
Rented cottage	247	298	545	-	-	-
Camping	66	343	409	-	-	-
Friends and relatives	93	253	346	209	319	528
All	152	342	494	632	479	1,111

TØI report 823/2006

*Main accommodation requires that the relevant accommodation has been used in at least 60 per cent of the nights stayed in Norway

The distribution of expenditures on various goods and services among foreign tourists during their stay in Norway has also been studied. Both motor tourists and tourists travelling by air spend more than a quarter of their budget in Norway on accommodation. This has not changed from 2002 to 2005. The expenditure shares for restaurant visits etc and for “other purchases” (other than groceries) have increased somewhat from 2002 to 2005, while the share spent on groceries has declined.

The total expenditure per person for the journey to Norway has also been estimated in the study. Average total expenditure for foreign motor tourists visiting Norway in the summer season was nearly NOK 4,500. Nearly two thirds of this, approximately NOK 2,800, was paid while in Norway, while the rest was prepaid. Tourists travelling by air spent on the average nearly NOK 13,300 on their trip to Norway, whereof nearly NOK 9,000 was paid in Norway.

The expenditure of foreign cruise passengers in Norway

In the summer of 2005, a study of foreign cruise passengers in Norwegian ports was carried out. The objective was to estimate the demand created for on-shore business. Altogether 972 passengers in Oslo, Bergen and Tromsø answered a simple questionnaire. The answers indicate that on average passengers spent approximately 440 NOK per visit ashore, but the amount varied by nationality and port of visit. Americans spend the most and British cruise passengers the least, while expenditure was largest in Oslo and smallest in Tromsø. The aggregate expenditure ashore by foreign cruise passengers is estimated at 572 million NOK, of which 310 million NOK come from arranged group excursions and the remaining 262 million NOK are spent by people on individual visits ashore.

Total expenditure by visitors in the summer and winter seasons in 2005

Total expenditures during the winter season of 2005 is estimated at 6.3 billion NOK, whereof 2.9 billion NOK were prepaid. Two thirds of the expenditures are incurred by tourists travelling by air. Denmark is the main market for Norwegian tourism in the winter, followed by Sweden and Germany.

Based on this study the total expenditure by foreign holidaymakers during the summer season (May to September) was estimated at NOK 10.5 billion. More than NOK 4.8 billion of this were prepaid expenses, while nearly 5.7 billion were spent during the sojourn in Norway. In total, tourists travelling by air had higher prepayments than motor tourists, while the expenditure of motor tourists during their stay in Norway was higher than the expenditure of tourists travelling by air. Total expenditure by foreign car tourists in the summer of 2005 was 4.35 billion NOK, while expenditure by tourists travelling by air was nearly 6.2 billion NOK.

If we compare the expenditure in the summer season of 2005 with the equivalent season in 2002, it turns out that it is particularly for restaurant visits and leisure activities that expenditure has increased considerably. On the other hand, holidaymakers spent less money in grocery stores than three years earlier.

Germany is the main market for Norwegian tourism in the summer. Three billion NOK, out of a total expenditure of 10 billion NOK, are incurred by Germans. British visitors and Americans each spent approximate one billion NOK.

1. Innledning

Denne studien dokumenterer forbruksutgiftene til utenlandske turister i Norge i henholdsvis vinter- og sommersesongen 2005. Rapporten gir nøkkelopplysninger om de mest sentrale utenlandsmarkedene for norsk turismeeksport. Studien belyser også forbruksaspekter knyttet til turistenes hovedformer for overnatting, slik som hotell/pensjonat, camping, hytte og hos slekt/venner. Et formål har vært å fremskaffe de forbrukstall som Statistisk sentralbyrå trenger for å kunne utarbeide sitt satellittregnskap for turisme.

Rapporten består av to hoveddeler:

- Forbruksundersøkelse vinteren 2005 (januar-april)
- Forbruksundersøkelse sommeren 2005 (mai-september)

I tillegg ble det gjennomført en egen undersøkelse av cruisepassasjerers forbruk sommeren 2005. Opplegg for og resultater fra denne er beskrevet i kapittel 5.

Forbruksundersøkelsene vinteren og sommeren 2005 ble lagt opp innenfor rammen av TØIs gjesteundersøkelse for utenlandske besøkende i Norge. Undersøkelsene omfatter overnattingsgjester som reiste ut av Norge med fly, jernbane eller egen bil.

Gjesteundersøkelsen er basert på registreringer ved grensepasseringer idet de besøkende forlater landet. Her beregnes også omfanget av totaltrafikken fordelt på nasjonaliteter, transportmiddel, overnattingsform og oppholdstid. Dette har gjort det mulig å vekte datamaterialet i samsvar med fordelingen av totaltrafikken.

Transportøkonomisk institutt gjennomførte også undersøkelser av forbruk blant utenlandske turister i sommersesongen 1995 (Haukeland og Grue 1996) og sommeren 2002 (Steen Jacobsen, Rideng, Grue og Haukeland 2003). Undersøkelsene i 2005 er i hovedtrekk gjennomført over samme lest som undersøkelsen sommeren 2002. Sommertallene er derfor direkte sammenliknbare. Hovedresultater fra undersøkelsene i 1995 og 2002 ble sammenliknet i rapporten for 2002 (Steen Jacobsen m. fl. 2003). I studien fra 1995 var opplegget noe annerledes enn i 2002 og 2005. I tillegg til grenseundersøkelser foretok man her intervjuer av turister ved besøksmål i Norge, hvor man kun spurte om forbruket siste døgn. Formålet med undersøkelsene – å kartlegge turistenes forbruk og sammensetningen av dette (forbruksmønsteret) – har imidlertid vært det samme i alle tre undersøkelsene.

I undersøkelsene skjelves det altså mellom forhåndsbetalte utgifter (før ankomsten til Norge) og utgifter som ble betalt under oppholdet i Norge. De viktigste variablene når det gjelder forbruket i Norge er forbruk per gjestedøgn og hver enkelt turists totale forbruksutgifter under oppholdet. Hovedtrekkene i hva de utenlandske turistene brukte pengene til i Norge (budsjettandeler for ulike typer varer og tjenester) er også kartlagt. Dette omtales her som ”forbruksmønster” og refererer altså kun til det turistene betalte under oppholdet i Norge. Forbruksutgiftenes

fordeling etter turistenes transportmiddel ved utreise, oppholdstid i Norge, hovedformer for overnatting samt etter de nasjonalitetene som har størst antall norgesbesøkende, analyseres også.

I kapittel 2 beskrives undersøkelsesdesign og det metodiske opplegget for forbruksundersøkelsene i Gjesteundersøkelsen, samt datagrunnlaget. Her er det også redegjort for definisjoner og enkelte begreper og uttrykk som er anvendt.

Kapittel 3 presenterer hovedfunnene fra undersøkelsen vinteren 2005 (januar-april). Her gis tall for reisende med egen bil (eventuelt bil på ferge) og fly. Når det gjelder bilturistene, omfatter vinterundersøkelsen kun personer på ferie- og fritidsbetinget reise. Det gis egne tall for personer som er på skiferie. Når det gjelder flyturister, gis tall både for ferie- og fritidsbetingede reiser og for yrkesrelaterte reiser.

Kapittel 4 presenterer hovedfunnene fra perioden mai-september. Analysen omfatter reisende med egen bil (eventuelt bil på ferge), fly eller jernbane. Når det gjelder bilturister er analysen fokusert på ferie- og fritidsbetingede reiser, det vil si reise der hovedformålet var ferie/fritid, besøk hos slekt/venner eller andre private gjøremål. Blant yrkesreisende finnes tall både for ferie/fritidsreisende og for flyreisende.

Det er i kapittel 4 også foretatt enkelte sammenlikninger med resultatene fra forbruksundersøkelsen i 2002. Beløpene er ikke inflasjonsjustert, men angitt i løpende kroner, det vil si nominell kroneverdi da forbruket fant sted.

I kapittel 5 presenteres resultatene fra undersøkelsen av utenlandske cruisepassasjerers forbruk ved landbesøk i Norge.

TØIs gjesteundersøkelse gjør det mulig å beskrive volum og struktur for turisttrafikken som omfattes av denne studien. På basis av dette har man i kapittel 6 satt opp et turistmessig totalregnskap for omsetningsverdien av utenlandsk ferietrafikk med fly, bil og tog i Norge i 2005.

2. Metode og gjennomføring

I dette kapitlet gjennomgås noen sentrale trekk ved de metoder som er anvendt i innhenting av data og beregning av resultater. Gjennomgangen er i hovedsak begrenset til forbruksdelen av gjesteundersøkelsen. For nærmere beskrivelse av metoder og prinsipper for de øvrige deler av Gjesteundersøkelsen vises til hovedrapporten om denne (Rideng og Haukeland 2005).

2.1 Noen definisjoner

Vår anvendelse av begreper *turist* følger en klassifikasjon utarbeidet av World Tourism Organization (WTO 1995; United Nations 1994). Reiselivet (*tourism*) omfatter etter denne definisjonen «aktiviteter til personer som reiser og oppholder seg på steder som ligger utenfor vedkommendes ordinære oppholdsområde, uavhengig av reisens formål». Fraværet fra det ordinære oppholdsområdet må ikke ha lengre varighet enn 12 måneder for å omfattes av denne reiselivsdefinisjonen. Definisjonen innebærer at også en person på yrkesrelatert reise kan defineres som turist.

I TØIs gjesteundersøkelse er videre enkelte begreper og uttrykk anvendt i en helt bestemt betydning. Derfor bør man merke seg de følgende definisjonene:

Vintersesongen: perioden fra og med januar måned til og med april måned

Sommersesongen: perioden fra og med mai måned til og med september måned

Høstsesongen: perioden fra og med oktober måned til og med desember måned

Utlending: person som er registrert bosatt i land utenfor Norge (uavhengig av statsborgerskap)

Besøkende: utlending på besøk i Norge, uansett reisens formål

Bostedsland: det landet hvor en besøkende er registrert bosatt

Ankomst: reise til Norge med eller uten overnatting

Gjestedøgn: en persons overnatting på reise i Norge

Dagsreisende: besøkende som reiser inn og ut av Norge på samme dag (døgn)

Dagsreise: besøk i Norge uten overnatting

Overnattingsgjest: besøkende som overnatter en eller flere netter i Norge på reisen

Yrkesreise: reise der hovedformålet oppgis å være forretnings- eller tjenestereise, besøk på konferanse, seminar og lignende eller andre yrkesrelaterte formål

Forretningsreisende: besøkende som er på yrkesreise

Feriereise: reise der hovedformålet oppgis å være besøk hos slekt og/eller venner, ferie/fritidsreise eller innkjøp (shopping)

Feriegjest: besøkende som er på feriereise

Bilturist: feriegjest som har reist ut av Norge i personbil, bobil, bil med campingvogn, motorsykkel eller moped; med ferge eller på en av vegovergangene

Flyturist: feriegjest som har reist ut av Norge med fly

Turbussgjest: feriegjest som har reist ut av Norge med turbuss; med ferge eller på en av vegovergangene

Flyreisende: besøkende som har reist ut av Norge med fly

Togreisende: besøkende som har reist ut av Norge med jernbane

Rutebussreisende: besøkende som har reist ut av Norge med rutebuss

Forhåndsbetalt utgift: utgift i forbindelse med norgesreisen som er betalt før en person reiser inn i Norge

Utgift betalt i Norge: utgift som en person har hatt og betalt for under oppholdet i Norge

Totalt forbruk: summen av forhåndsbetalte utgifter og utgifter betalt i Norge

Forbruksmønster: spesifisering av utgifter betalt i Norge innen ulike forbrukskategorier, for eksempel i forhold til bostedsland, overnattingsmåter, transportformer og liknende.

2.2 Populasjon og utvalg

2.2.1 Populasjon

Utgangspunktet for bestemmelse av populasjonen i TØIs Gjesteundersøkelse er den ovennevnte definisjonen av begrepet "besøkende". Med utgangspunkt i denne definisjonen vil en del personer som krysser landegrensene ikke betraktes som besøkende. For Gjesteundersøkelsen for utenlandske besøk i Norge har TØI definert en populasjon (Rideng 1994). Undersøkelsen omfatter *alle utreiser fra Norge*, med følgende *unntak* for reiser som foretas av:

- a) personer som flytter (emigrerer) fra Norge.
- b) personer som bor i ett land og arbeider i et annet land og som reiser til eller fra arbeidsstedet.
- c) diplomater, ambassade- og konsulatpersonale og militært personell (inklusive eventuelle ledsagere), på reise til eller fra det landet der de tjenestegjør.
- d) nomader på vandring og personer som reiser som flyktninger.
- e) personer som bare reiser i transitt og som formelt ikke har oppholdt seg på norsk område.
- f) personer som direkte utfører sitt yrke i transportnæringen, for eksempel reiser i forbindelse med godstransport til sjøs eller på land, og alle yrkes-

reiser i forbindelse med persontransport (personale om bord på tog eller ferge, flybesetninger og liknende).

Populasjonen for denne undersøkelsen blir etter en slik definisjon et antall *reiser* eller *ankomster* (se kapittel 2.1), ikke et antall *reisende* (Rideng 1994). Siden hver reise nødvendigvis foretas av en person, kan man også tale om en populasjon av *personer*, og i en del tilfeller også en populasjon av reisefølger, oftest knyttet til dem som reiser sammen i ett kjøretøy. Definisjonen inneholder ingen aldersbegrensninger, både barn og voksne regnes med. Populasjonen omfatter både ferie- og fritidsreiser og reiser med andre formål, for eksempel forretningsreiser. Dette er i samsvar med WTOs definisjon.

TØI har også valgt å la populasjonen omfatte alle *utreiser* fra Norge, ikke *innreisene*. De aller fleste besøk av utlendinger i Norge innebærer både en innreise og en utreise. Det er derfor tilstrekkelig å registrere trafikken enten ved innreise eller ved utreise. Definisjonen av populasjonen innebærer at en del reiser ikke registreres. Omfanget av disse unntakene, punktene a til f ovenfor, varierer. Men stort sett dreier det seg om relativt få reiser sett i forhold til det totale antallet grensepasseringer.

Gjesteundersøkelsen 2005 omfatter personer som reiste ut av landet med ferge, på en av veiovergangene, med fly, med tog og med rutebuss. Undersøkelsen inkluderer ikke personer som har reist ut av Norge til fots eller i egen båt. Det er grunn til å tro at tallet på utenlandske besøkende som unndrar seg registrering på denne måten er relativt beskjedent i forhold til det totale omfanget av tilreisende.

Personer som var på dagsbesøk i Norge er inkludert i Gjesteundersøkelsen, men er ikke med i forbruksdelen av undersøkelsen. Utenlandske passasjerer som gikk i land fra cruiseskip på dagsbesøk i Norge er med i den separate undersøkelsen som er gjengitt i kapittel 5.

2.2.2 Stratifisering

Undersøkelser som foretas direkte blant informantene i lufthavner, ved fergehavner, grenseoverganger og så videre, slik som i dette prosjektet, omtales som *underveisundersøkelser* (jf. Hurst 1994). Ved underveisundersøkelser er det av praktiske og økonomiske grunner så godt som umulig å bruke et såkalt enkelt tilfeldig utvalg, det vil si å trekke enhetene direkte fra populasjonen. Derimot er stratifisering av populasjonen en godt egnet metode ved denne type undersøkelser. Stratifiseringen i Gjesteundersøkelsen er gjort på grunnlag av transportmiddel og utreisested (grenseovergang, fergested, lufthavn) på bakgrunn av tall for totaltrafikldata fra selskaper og myndigheter.

2.3 Nærmere om forbruksspørsmålene

2.3.1 Spørsmål som ble stilt

Hovedmålet er å få en god oversikt over summen av turistenes forhåndsbetalte utgifter og forbruket under besøket i Norge. Forbruksenheten vil her som regel være hushold eller reisefølger som hadde felles økonomi på reisen (i praksis var

dette som regel *par* og *familieenheter* som reiste i følge eller i større grupper, samt noen *enkeltindivider* som reiste alene eller deltok i gruppereiser). Når man i tillegg har informasjon om hvor mange personer som forbruksutgiftene gjaldt for og hvor mange reisedøgn turistene hadde i Norge, er det mulig å beregne forbruket per gjestedøgn.

Trolig er grensepasseringen det best egnede tidspunktet å registrere det totale forbruket som en forbruksenhet hadde på reisen i Norge. Det er rimelig å anta at respondentene på dette tidspunktet har ganske god oversikt over de summerte utgiftene som påløp i Norge. Det er imidlertid et metodisk problem at de tilreisende ofte vil ha *forhåndsbetalt* en del av utgiftene *før* ankomsten til Norge (for eksempel utgifter til ferje- og flybilletter og eventuell forhåndsbetaling av overnatting). Det ble stilt separate spørsmål om henholdsvis forhåndsbetalte utgifter og turistenes utgifter under oppholdet i Norge. Den forhåndsbetalte delen av forbruket kan omfatte både omkostninger knyttet til oppholdet i Norge og utgifter som helt eller delvis er forbundet med reisen til/fra Norge.

Opplysninger om de reisendes forbruk sommeren 2005 ble hentet inn gjennom det ordinære spørreskjemaet til gjesteundersøkelsen for utenlandske besøkende og kan derfor sies å være en integrert del av denne undersøkelsen. Spørreskjemaet som ble anvendt forelå i to hovedvarianter; et personskjema for fly-, buss- og togreisende og et bilskjema for de øvrige besøkende. Spørsmålene om forbruk var imidlertid identiske i de to variantene. Skjemaene ble utfylt av respondentene selv. For dem som reiste ut av Norge med bil, ble det fylt ut ett skjema for hvert reisefølge, det vil si ett skjema per bil. På fly-, buss- og togavganger ble det delt ut ett spørreskjema per person.

For vintersesongen forelå skjemaet på svensk, dansk, tysk og engelsk. Når det gjelder sommersesongen, forelå følgende språkvarianter: svensk, dansk, finsk, tysk, engelsk, fransk, nederlandsk, italiensk spansk, polsk, russisk og japansk.

Forbruket i forbindelse med norgesturen ble kartlagt gjennom seks hovedspørsmål. De tre første spørsmålene gjaldt utgifter i forbindelse med reisen som ble betalt før innreisen til Norge.

Det ble først spurt om en hadde hatt utgifter i forbindelse med reisen som var betalt før reisen startet. Hvis ja, ble en bedt om å anslå hvor store disse utgiftene var, og det ble her benyttet et åpent svaralternativ (i 2002-undersøkelsen ble det benyttet lukkede svaralternativer med i alt ni intervaller). Dessuten ble respondentene bedt om å angi hvor stor del av disse utgiftene som var knyttet til henholdsvis pakketurer med transport og overnatting inkludert, transport til og fra Norge og overnatting (i 2002: "transport", "overnatting" og "annet").

For disse siste utgiftspostene ble turistene bedt om å angi mest mulig nøyaktige beløp. De besøkende ble også bedt om å angi hvor mange personer forbruket omfattet, og det ble også spurt om hvor mange av disse personene som var barn under 12 år. I beregningen av forbruket per gjestedøgn er barns forbruk satt til 50 prosent av voksnes forbruk.

Videre gjaldt tre av forbruksspørsmålene utgifter under oppholdet i Norge. Det ble her spurt om de totale utgiftene for reisefølget på reisen i Norge og hvor mange personer reisefølget omfattet. Også her ble barns forbruk satt til halvparten av de voksnes forbruk. For de samlede utleggene i Norge ble det benyttet et åpent

svaralternativ (i 2002: lukkede svaralternativer med 12 intervaller). Det siste av forbruksspørsmålene gjaldt spesifisering av det de besøkende hadde betalt i Norge i de følgende sju kategoriene av varer og tjenester: overnatting, servering på serveringssted, kjøp av mat, drikke og dagligvarer, øvrige innkjøp, transport, aktiviteter og andre utgifter. For disse forbrukskategoriene ble de besøkende bedt om å oppgi så eksakte beløp som mulig.

Når man spør om forbruk, må man også definere i hvilken valuta beløpene skal oppgis. For spørsmålene om forhåndsbetalte utgifter ble det anvendt én valuta for hver språkversjon av spørreskjemaet. I det svenske og danske skjemaet ble det selvsagt anvendt henholdsvis svenske og danske kroner. Spørreskjemaene på finsk, tysk, nederlandsk, fransk, italiensk og spansk hadde euro som valuta. Det engelskspråklige skjemaet ble utarbeidet i tre versjoner, en britisk versjon med britiske pund som valuta, en amerikansk versjon med amerikanske dollar som valuta og en europeisk versjon med Euro som valuta. Det polske spørreskjemaet hadde zloty som valuta og det russiske hadde rubel. Endelig anvendte man i det japanske skjemaet yen som valuta.

Tilsvarende ble gjort for de utgifter som hadde påløpt under norgesoppholdet, men her kunne respondenten også velge NOK som måleenhet for forbruket. Her viste det seg at 42 prosent foretrakk å oppgi beløpet i norske kroner, mens 58 prosent valgte sin lokale valuta.

2.3.2 Nærmere om fremgangsmåten ved beregning av forbruk per gjestedøgn og totalt forbruk per person

For å kunne utnytte de opplysningene om forbruk som er gitt på spørreskjemaet, måtte det foretas en god del beregninger etter at intervjuarbeidet var avsluttet.

Spørsmålet om hvor mange personer utgiftene gjaldt for ble stilt to ganger, først med hensyn på de forhåndsbetalte utgiftene og dernest med hensyn på det som ble betalt i Norge. Det ble også spurt om det blant disse personene var barn under 12 år. Dersom respondenten bare hadde svart på ett av spørsmålene om antall personer (forhåndsbetalt eller forbruk i Norge), ble dette svaret gjort gjeldende også for det andre spørsmålet. Dersom respondenten ikke hadde svart på noen av spørsmålene om antall personer, ble et annet spørsmål tidligere i skjemaet, om størrelsen på reisefølget (personskjema) eller antall personer i bilen (bilskjema), satt inn i forbruksdelen. Ved beregningene ble det antatt at barn under 12 år hadde et forbruk som var halvdelen av voksnes forbruk.

Vi ønsket å beregne forbruk per person og per gjestedøgn. Dette ble gjort ved å anvende spørsmålene om antall personer og antall netter som respondentene hadde tilbrakt i Norge på reisen. Dessuten måtte alle beløp omregnes til norske kroner. I det følgende redegjøres det i korte trekk for framgangsmåten ved beregningene.

For de to spørsmålene om totale forhåndsbetalte utgifter og totale utgifter som ble betalt under oppholdet i Norge ble det bedt om spesifisering på kategorier. I en del tilfeller var det ikke overensstemmelse mellom totalsummen og enkeltsummene på hver kategori. For å rette opp dette ble først de spesifiserte, forhåndsbetalte utgiftene summert. Dersom denne summen var høyere enn den totalsummen som var oppgitt, ble totalbeløpet for forhåndsbetalte utgifter endret og satt lik denne

summen. Dersom summen var lavere enn den oppgitte totalsummen, ble totalsummen beholdt slik den var oppgitt. For de besøkendes oppgaver over det de hadde betalt under oppholdet i Norge ble samme fremgangsmåte anvendt.

Et generelt problem ved beregning av gjennomsnittsbetrag er at antallet respondenter (N) varierer fra variabel til variabel. I både vinterundersøkelsen og sommerundersøkelsen var det mange som bare hadde utfyllt deler av forbruksspørsmålene. (enkelte som overhode ikke hadde besvart forbruksspørsmålene, kun oppgitt tall for forhåndsbetalte utgifter eller tall for forbruk i Norge, eller unnlatt å spesifisere forbruket på kategorier av varer og tjenester.) Videre var det ikke alle som har besvart spørsmål om antall døgn oppholdet hadde, og likeledes en del som ikke hadde oppgitt hvor mange personer det var i følget.

Derfor vil det for eksempel ikke være samme antall respondenter bak variabelen "forbruk per gjestedøgn" som bak variabelen "totalforbruk". Et alternativ hadde vært å basere beregningene på kun de som har oppgitt både forhåndsbetalte utgifter, utgifter i Norge, antall oppholdsdøgn og antall personer i følget. Dette ville imidlertid ha gitt systematiske skjevheter i materialet. Testing av materialet viser for eksempel at de som har gitt svar på alle spørsmålene, har klart høyere forhåndsbetalte utgifter enn gjennomsnittet. Vi har blant annet på grunn av dette valgt å beregne gjennomsnitt for alle variablene ut fra antallet som har besvart vedkommende spørsmål, og ikke begrenset datamaterialet til dem som har svart på alle spørsmål.

Når vi således beregner fordeling av kostnader på forhåndsbetalte utgifter og utgifter i løpet av reisen, eller for den saks skyld fordeling av forbruket på ulike typer varer og tjenester, er hver av variabelverdiene beregnet på grunnlag av varierende antall respondenter, nemlig alle som har besvart vedkommende post i spørreskjemaet.

2.4 Forhåndsbetalte utgifter – noen problemstillinger

2.4. Problemer/temaer

I tillegg til de vanlige problemene i utvalgsundersøkelser med hensyn til representativitet og statistisk usikkerhet, er det flere metodiske spørsmål knyttet til gjesteundersøkelsen og til forbruksundersøkelser spesielt. Et hovedproblem ved gjesteundersøkelsens forbruksdel er knyttet til beregningene av hva som er faktisk konsum i Norge.

Problemet er dels å ha et korrekt grunnlag for å beregne totalt turistkonsum i Norge, dels å kunne sile vekk utgifter som ikke angår Norge som produsentland når vi for eksempel ser på ulike nasjonaliteters forbruk. Eksempelvis kan enkelte markedssegmenter overvurderes som forbrukere av norske reiselivstjenester fordi de har høye transportkostnader på reisen og er i Norge få døgn.

Dersom vi er ute etter å finne ut hva turistene legger igjen av penger i Norge, er SSBs nasjonalregnskapsrelaterte definisjoner nokså klare med hensyn til hva vi skal regne med. SSB opererer i utgangspunktet ut fra tesen om at "samlet turistkonsum er lik norske og utenlandske turisters samlede turistrelaterte utgifter

innenfor norsk område” (i blant annet det fylkesfordelte satellittregnskapet for turisme), og at begrepet ”norsk område” inkluderer transportmidler operert av norske produsenter på utenlandsk område, men ekskluderer transportmidler operert av utlendinger på det norske området. Videre heter det at ”for utenlandske turister skal alle konsumrelaterte utgifter i Norge regnes som turistkonsum”.

Det er følgelig forhåndsbetalte utgifter, herunder reiseutgifter til og fra Norge, som volder problemer i denne sammenheng. I tallmaterialet som presenteres i denne rapporten (og i tidligere undersøkelser, for eksempel 2002-undersøkelsen), blir de forhåndsbetalte utgiftene tatt med i sin helhet. Sannsynligvis gjelder en stor andel av disse kostnadene tjenester som ikke er produsert av norske produsenter, men av utenlandske transportselskaper, turoperatører, utleiefirmaer etc.

2.4.2 Typer av forhåndsbetalte utgifter

Forhåndsbetalingen omfatter både utgifter som faktisk kan regnes som utgifter i Norge og utgifter som ikke kan regnes som konsum i Norge.

Blant de førstnevnte er følgende forhåndsbetalte tjenester mest vanlig:

- Betaling for reise med norsk transportselskap til og fra Norge (flyselskap, fergeselskap, busstransport, tog (NSBs andel av billetten))
- Transport i Norge med norsk transportselskap (for eksempel norske turbusser)
- Betaling for overnatting og måltider, samt aktiviteter (for eksempel museumsbesøk, heiskort) i Norge
- Kost, losji, utflukter, underholdning med mer på norske turistskip, for eksempel Hurtigruten

Typer av forhåndsbetalte utgifter som ikke kan regnes til konsumet i Norge kan omfatte:

- Betaling for reise med utenlandsk transportselskap til og fra Norge (flyselskap, fergeselskap, busstransport),
- Overnatting og transport utenfor Norge på reisen til/fra Norge, for eksempel overnatting underveis og/eller bruk av ferge mellom Tyskland/Danmark og Sverige.
- Transport i Norge med utenlandsk transportselskap (for eksempel utenlandske turbusser)
- Kost, losji, underholdning med mer på utenlandske cruiseskip (at disse evt bunkrer brensel, matvarer med mer i Norge er i denne sammenheng en sak for seg)
- Provisjoner til utenlandske reisebyråer og reisearrangører

Av denne listen framgår det at omfanget av forhåndsbetalte utgifter nødvendigvis vil variere sterkt etter hvilken type reise man er på og hvor man kommer fra.

2.4.3 Spørreundersøkelsene gir begrenset informasjon

Det er et vesentlig problem at spørsmålene om forhåndsbetalte utgifter må være enkle for at vi skal kunne få tilstrekkelig antall svar. Det er ikke realistisk å kunne formulere spørsmål slik at respondentene er i stand til å skille mellom hva de har betalt til henholdsvis norske og utenlandske leverandører.

For bilturister innebærer dette for eksempel at man ikke bare tar med fergebilletter til/fra Norge med Stena Line mellom Frederikshavn-Oslo, men også ferjestrekninger fra Danmark, Finland, Estland, Tyskland og Polen til Sverige.

Vi må videre gå ut fra at de oppgir de totalsummer de har betalt på forhånd. Dette betyr at det tas med den delen av utgiftene som er reisebyråets eller turoperatørens provisjon.

En del utenlandske turister, særlig fra oversjøiske land, besøker flere europeiske land på sin reise. Ofte er hele reisen organisert som en pakketur. Reisen til Europa skal ikke være med i det "norske" turistkonsumet, med mindre det er et norsk flyselskap man reiser med og Norge er hovedmålet for reisen.

2.4.4 Om muligheter for å fordele forhåndsbetalte utgifter

Drøftingen ovenfor viser at spørsmålet om forhåndsbetalte utgifter er for komplisert til å bli overlatt til respondentene alene. Dersom vi ønsker å beregne fordeling av forhåndsbetalte utgifter på norske produsenter og andre, må vi gjøre en del beregninger på egenhånd. På grunn av manglende informasjon må disse beregningene imidlertid bli nokså omtrentlige.

Når det gjelder reiseutgifter, kjenner vi hvilket selskap reisen til/fra Norge foretas med (enten det er ferge eller fly), eventuelt hvor man har kommet inn i Norge med bil, og hvilket land de har reist fra. Vi kan bruke dette til å gjøre en grov fordeling av oppgitte forhåndsbetalte transportutgifter på norske og utenlandske selskaper.

Når det gjelder overnatting, har vi ikke noe materiale som forteller noe om hvor stor andel som gjelder overnattinger underveis. Vi kan imidlertid i utgangspunktet anta at mesteparten av overnattingskostnadene gjelder overnatting i Norge.

Når det gjelder pakketurer, må vi kunne skille transportdelen fra overnatting og andre tjenester. Transportdelen kan så fordeles på norske og utenlandske selskaper som for andre reisende (se ovenfor), mens overnattingsdelen kan tillegges norske produsenter. Vi må videre trekke fra en viss andel som provisjon til utenlandske turoperatører/reisebyråer. Et særskilt problem gjelder personer på rundreise i Europa, dette gjelder spesielt personer fra oversjøiske land. Her kan vi ikke forvente at respondentene klarer å skille ut de forhåndsbetalte utgiftene som gjelder Norge.

Ut fra denne drøftingen må vi konkludere at vi per dags dato ikke har kunnskap nok til å kunne skille ut de forhåndsbetalte utgiftene som faktisk gjelder tjenester produsert av norske aktører. For i det hele tatt å kunne gjøre beregninger, må vi gjøre et sett av ulike forutsetninger for de ulike reisende.

2.5 Svarprosent og vekting

Svarprosenten er her definert som andelen av utdelte skjemaer som ble returnert i utfylt stand, selv om det skulle være mangler ved utfyllingen. Definert på denne måten har gjesteundersøkelsen svært høye svarprosent, nemlig rundt 95 prosent på vei og 86 prosent på ferge. Svarprosenten for rutebusser og for tog ligger på omtrent samme nivå som på fergene. For intervjuer i lufthavnene er det vanskeligere å estimere nøyaktig svarprosent fordi mange kommer sent til ombordstigning og det er mange gruppereiser som innebærer språkproblemer (asiatiske grupper etc.). Vanligvis ligger svarprosenten i lufthavnene på mellom 80 og 90.

Erfaringene viser at spørsmål om forbruk på reisen er vanskelig å besvare for en stor del av respondentene. Spørsmålene krever en del tid for å kunne besvares tilfredsstillende, idet de aller færreste besøkende fører regnskap for turen. Det er dessuten lett å glemme enkelte utgifter, med det resultatet at forbruket kan bli underestimert. I tillegg kommer en generell uvilje hos enkelte turister mot å besvare spørsmål av denne karakter, som de regner med til ”privatøkonomiens og privatlivets fred”. Resultatet er at en del feriegjester unnlot å svare på forbruks-spørsmålene, selv om de leverte tilbake spørreskjemaet og hadde besvart de fleste andre spørsmålene.

Tabell 2.1: Utenlandske gjester i Norge i vintersesongen 2005. Antall besvarte spørreskjemaer og andeler som besvarte spørsmålene om forbruk, etter transportmiddel ved utreise. Prosent

	Bil	Fly	Tog/ Rutebuss	I alt
Antall besvarte spørreskjemaer	817	1081	227	2125
Andel som besvarte spørsmål om de hadde hatt forhåndsbetalte utgifter	94	96	91	95
Andel som besvarte spørsmål om forbruk under oppholdet i Norge	80	76	78	78
Andel som besvarte spørsmål om forbruksmønster på reisen	75	56	58	64

TØI rapport 823/2006

Tabell 2.2: Utenlandske gjester i Norge i sommersesongen 2005. Antall besvarte spørreskjemaer og andelen som besvarte spørsmålene om forbruk, etter transportmiddel ved utreise. Prosent

	Bil	Fly	Tog/Rutebuss	I alt
Antall besvarte spørreskjemaer	2 650	724	474	3 848
Andel som besvarte spørsmål om de hadde hatt forhåndsbetalte utgifter	91	78	91	89
Andel som besvarte spørsmål om forbruk under oppholdet i Norge	79	60	77	75
Andel som besvarte spørsmål om forbruksmønster på reisen	64	37	58	58

TØI rapport 823/2006

Tabell 2.1 viser hvor stor andel av respondentene som hadde besvart de ulike deler av spørsmålene om forbruk i vintersesongen. Tabell 2.2 viser tilsvarende for sommersesongen. Det er her skilt mellom dem som reiste ut med henholdsvis bil,

fly og tog eller rutebuss. Som man ser, har svært mange svart ja eller nei på spørsmålet om de hadde hatt forhåndsbetalte utgifter i forbindelse med reisen. Om lag tre av fire hadde svart på hvor mye de hadde brukt totalt i Norge på reisen. Endelig var det 64 prosent om vinteren og 58 prosent om sommeren som hadde spesifisert disse utgiftene i Norge på kategorier.

Generelt er svarprosentene noe høyere om vinteren enn om sommeren. Dette kan skyldes at det er mest destinasjonsturisme om vinteren, mens rundturer dominerer om sommeren. Det er enklest å memorere utgifter på reisen dersom en har oppholdt seg på ett bestemt sted og for eksempel har leid hytte eller hotell for hele uken, kjøpt et heiskort for hele uken etc. Det blir langt mer komplisert å spesifisere utgiftene på en rundtur om sommeren med opphold på mange forskjellige steder.

Det er betydelige forskjeller i svarprosenten mellom de enkelte transportmidlene. Høyest er svarprosenten for bilistene som kommer på en av vegovergangene eller med ferge, disse har relativt god tid til å besvare spørsmålene. På tog, rutebuss og spesielt fly er svarprosenten langt dårligere. For gjester som reiser ut med fly i sommersesongen er svarprosenten 60 for totalbeløpet, men den er helt nede i 37 når det gjelder fordelingen av dette beløpet på forbrukskategorier. Dette betyr at resultatene for forbruksmønsteret for disse gjestene blir meget usikre.

2.6 Usikkerhet i resultatene

Dersom man på forhånd, før stratifiseringen, bestemmer seg for å utelukke deler av populasjonen, betegnes dette som *dekningsfeil* (Salant og Dillman 1994). I denne undersøkelsen er det noen få feilkilder av denne typen. For eksempel var Smyril Lines fergeruter til Shetland, Færøyene og Island ikke inkludert i fergetalene. Det er grunn til å tro at dekningsfeilene i gjesteundersøkelsen er svært moderate og at de ligger godt innenfor de øvrige usikkerhetsmarginene. Likevel kan det være grunn til å anta at det er større sannsynlighet for at estimatene ligger i underkant av de «sanne» verdiene enn det motsatte.

Ved automatiske og manuelle registreringer kan det oppstå ulike typer *målefeil*. Dette kan skyldes tekniske problemer som for eksempel feil ved apparatur og uleselige kjennemerker på biler. Målefeil kan også skyldes menneskelig svikt av ulike slag. I gjesteundersøkelsen er det lagt stor vekt på å forebygge at slike feil skal få betydning for resultatene. For intervjuundersøkelsene oppstår målefeilene stort sett ved at respondentene gir unøyaktige og/eller upresise svar.

Lav svarprosent er ikke et problem i seg selv, bare hvis det resulterer i skjevheter i utvalget. For eksempel trenger ikke lavere svarprosent på forbruksspørsmålene i seg selv å være et problem dersom frafallet ikke er selektivt. Lav svarprosent kan til en viss grad kompenseres med et større utvalg, slik det ble gjort for gjesteundersøkelsen i sommersesongen 2005.

For øvrig henviser vi til Rideng og Haukeland 2005, som har flere detaljer om usikkerheten på de enkelte transportmidler.

2.6.1 Nøyaktighet i forbrukstallene

I denne publikasjonen er forbrukstall oppgitt med en nøyaktighet på én krone. Dette gjøres av rent tekniske grunner, men kan lett gi inntrykk av mindre usikkerhet enn hva som faktisk er tilfelle. Når tallene refereres, bør man derfor avrunde dem, for eksempel til nærmeste hele 10-kronebeløp.

3. Resultater vinteren 2005

Denne analysen dokumenterer forbruksutgiftene til utenlandske besøkende i Norge i vintersesongen 2005. Undersøkelsen omfatter for det første overnattingsgjester som reiste ut av Norge med egen bil og som var på en reise der hovedformålet var ferie/fritid, det vil si besøk hos slekt/venner, ski/snøferie eller annen ferie/fritidsreise¹. For det andre omfatter undersøkelsen besøkende som har brukt fly på utreisen fra Norge. Denne delen inkluderer også personer på yrkesrelaterte reiser.

I avsnitt 3.1 presenteres hovedfunnene for bilturister. De første delene av kapitlet beskriver forbruket i kronebeløp per gjestedøgn. Det er også tatt med analyser av forbruksutgiftene per gjest for hele Norgesoppholdet. Kapitlet viser videre forbruksutgiftenes fordeling etter turistenes reisemål, hovedformer for overnatting samt turistenes bostedsland. Kapitlet inneholder videre en oversikt over hvilke hovedkategorier av tjenester og varer de utenlandske turistene brukte pengene sine på under oppholdet i Norge. Dette omtales her som "forbruksmønster" og refererer kun til det turistene betalte under oppholdet i Norge.

Avsnitt 3.2 omhandler skituristenes forbruk spesielt. I tillegg til å knytte forbruket til kjennetegn ved turistene som bostedsland og overnattingsmåte, belyses også forbruket ut fra andre forhold knyttet til selve reisen. Dette dreier seg om type ski-/snøaktivitet, skiferiefrekvens generelt og graden av erfaring med skiferie i Norge.

Avsnitt 3.3 gir en oversikt over flyturistenes forbruk, både for dem som er på forretningsreise og på privat reise. Analysen er bygd opp på samme måte som for bilturister. Det vil si at forbruket for hele reisen, forbruket per døgn og forbruksmønsteret ses i sammenheng med reisens formål, de reisendes nasjonalitet og overnattingsform. Her identifiseres blant annet sentrale kjennetegn ved flyturister som brukte mye penger under oppholdet i Norge.

3.1 Hovedtrekk ved bilturistenes forbruk

Populasjonen omfatter overnattingsgjester som reiste ut av Norge med egen bil og som var på en reise der hovedformålet var ferie/fritid, det vil si besøk hos slekt/venner, ski/snøferie eller annen ferie/fritidsreise.

¹ Undersøkelsen omfattet i utgangspunktet også reisende med buss og tog, samt yrkesrelaterte reiser med bil, men antallet respondenter her er så lite at vi ikke kan offentliggjøre forbrukstall for disse segmentene.

3.1.1 Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest

Tabell 3.1 viser at utenlandske bilturister som besøkte Norge vinteren 2005 brukte gjennomsnittlig 643 kroner per døgn. Av dette var 308 kroner forhåndsbetalte utgifter, mens 335 kroner ble betalt under oppholdet i Norge.

Tabell 3.1: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn	308	335	643	(1224)
Totalt forbruksutgifter	1979	2182	4161	(1225)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Vi har spurt om hvordan de forhåndsbetalte utgiftene fordeler seg på transport og overnatting. Hensikten har vært å kunne få et visst bilde av hvor mye som kan sies å være innkjøp av tjenester fra norske produsenter. Litt over halvparten av respondentene (ca 500) har oppgitt tall her. Oppgavene viser at de forhåndsbetalte utgiftene i gjennomsnitt fordeler seg med 47 prosent på en ”pakke” hvor transport og overnatting er inkludert, 17 prosent på reisekostnader og 36 prosent på overnatting i Norge.

Det totale forbruket per bilturist var 4 161 kroner når en ser hele reisekostnaden under ett. Forbruksnivået varierer en del etter hva som er formålet med norgesoppholdet (tabell 3.2). De rene besøksreisene representerer det laveste forbruket, og her er gjestedøgnsforbruket 480 kroner, hvorav brorparten (338 kroner) brukes underveis på reisen. Døgnforbruket for skituristene er nokså nær gjennomsnittet (648 kroner per gjestedøgn), ettersom det er flest skiturister i materialet. De øvrige ferie-/fritidsreisende har det høyeste døgnforbruket (708 kroner). Det er ellers grunn til å legge merke til at skituristene har en relativt høy andel forhåndsbetalte utgifter.

Tabell 3.2: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet, etter reiseformål. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Alle	308	335	643	(1 224)
Besøk	142	338	480	(121)
Ski/snøferie	319	329	648	(1 013)
Annen ferie/fritidsreise	249	459	708	(90)
Totalt forbruksutgifter				
Alle	1 979	2 182	4 161	(1 225)
Besøk	643	1524	2 167	(121)
Ski/snøferie	2 077	2 159	4 236	(1 014)
Annen ferie/fritidsreise	2 056	4 046	6 102	(90)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

I tabell 3.3 er bare hovedmarkedene for utenlandske besøkende med bil tatt med. Bosatte i Danmark har i gjennomsnitt det høyeste døgnforbruket, med 671 kroner, hvorav broparten er forhåndsbetalt. Tyske bilturister følger deretter med 610 kroner, mens svenske bilturister har et mer moderat forbruk. På grunn av relativt lang oppholdstid under besøket i Norge, er det likevel de tyske gjestene som har det høyeste totalforbruket per reisende (nærmere 5 500 kroner).

Tabell 3.3: Forbruksutgifter per gjestdøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet, etter bostedsland (kun hovedmarkeder). Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestdøgn				
Alle	308	335	643	(1225)
Sverige	149	270	419	(192)
Danmark	344	327	671	(804)
Tyskland	261	349	610	(167)
Totale forbruksutgifter				
Alle	1979	2182	4161	(1226)
Sverige	737	1346	2083	(190)
Danmark	2135	2068	4233	(804)
Tyskland	2331	3153	5484	(168)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Tabell 3.4 gjengir forbruksutgiftene i vintersesongen 2005 etter hovedovernattingsmåte i Norge. Bare de overnattingsmåtene som representerte de største reisevolumene, er tatt med i denne tabellen:

I vintersesongen 2005 hadde utenlandske turister som hovedsakelig bodde på hotell/ pensjonat et gjennomsnittlig døgnforbruk på 772 kroner, mens de som overnattet i leid hytte forbrukte 654 i gjennomsnitt. Disse to kommersielle overnattingskategoriene skilte seg ut med et betydelig høyere forbruksnivå enn turister som overnattet i lånt eller egen hytte eller hos slekt/ venner. De sistnevnte hadde også en høy andel forhåndsbetalte utgifter (om lag 50 prosent).

De ikke-kommersielle overnattingstypene skiller seg ut ved at de forhåndsbetalte utgifter er svært lave. Når det gjelder utgiftene underveis på reisen, er imidlertid ikke nivåforskjellene så store.

Tabell 3.4: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet, etter viktigste overnattingsmåte. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (kroner).

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Alle	308	335	643	(1225)
Hotell, pensjonat o.l	394	378	772	(292)
Leid hytte	331	323	654	(653)
Lånt/ egen hytte	94	307	401	(123)
Slekt/venner	51	305	356	(102)
Totale forbruksutgifter				
Alle	1979	2182	4161	(1226)
Hotell, pensjonat o.l	2384	2239	4623	(292)
Leid hytte	2239	2220	4459	(653)
Lånt/ egen hytte	679	2293	2964	(123)
Slekt/venner	234	1262	1496	(102)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

*Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 50 prosent av overnattingene i Norge hadde funnet sted innenfor den enkelte overnattingskategori.

3.1.2 Fordeling på hovedtyper av tjenester og varer

Dette avsnittet tar for seg hvilke varer og tjenester de utenlandske turistene brukte pengene sine på under oppholdet i Norge. I denne rapporten omtales dette som *forbruksmønstre*. Forbruksmønsteret *under oppholdet i Norge* er delt inn i følgende hovedkategorier av tjenester og varer:

- overnatting
- servering (mat og drikke)
- innkjøp av dagligvarer (mat, drikke og liknende)
- øvrige innkjøp (gaver, suvenirer, klær og liknende)
- transport (drivstoff, parkering, bompenger, fergebilletter og liknende)
- aktiviteter (heiskort, museumsbesøk, båtleie, skiskole og liknende)
- annet (porto, telefon og liknende)

Forbruksmønsteret uttrykkes her i prosent. På tilsvarende måte som i 3.1 beskrives forbruksutgiftenes fordeling etter reiseformål (besøks- vs. ski/snøferiereiser), bostedsland (gjelder utenlandske hovedmarkeder for bilturister i vintersesongen) og overnattingsmåter.

Resultatene er vektet med hensyn på reisefølgets samlede gjestedøgn i Norge. Dette betyr at store reisefølger med lang oppholdstid i Norge har fått relativt stor vekt.

Tabell 3.5: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (prosent)

Overnatting	18
Servering	8
Innkjøp av dagligvarer	18
Øvrige innkjøp	6
Transport	7
Aktiviteter	40
Annet	2
Totalt	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Tabell 3.5 viser at 40 prosent av utgiftene som er betalt i Norge, er knyttet til aktiviteter, i alt vesentlig heiskort for ski-/snøturistene, mens nær 20 prosent er overnattingsutgifter og en like stor andel er dagligvareinnkjøp. Det resterende utgjør utlegg til servering, transport og andre innkjøp.

Tabell 3.6: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer, etter reisemål. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (prosent).

	Alle	Besøk	Ski/ snøferie	Annen ferie-/fritidsreise
Overnatting	18	6	19	24
Servering	8	17	8	10
Innkjøp av dagligvarer	18	29	18	21
Øvrige innkjøp	6	17	5	16
Transport	7	20	7	15
Aktiviteter	40	10	42	10
Annet	2	1	2	5
Totalt	100	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Forbruksprofilene variere nokså mye med reisemålene (tabell 3.6). Besøksreisende har relativt store utgifter til innkjøp av dagligvarer, transport, servering og øvrige innkjøp, mens aktivitetene er en relativt beskjeden utgiftspost. For ski-/snøturister er det et stort forbruk knyttet til aktivitetene, for øvrig er overnatting og kjøp av dagligvarer de største postene. For de øvrige ferie-/fritidsreisende er det slik at utgiftene er jevnere fordelt på alle forbrukstypene.

Tabell 3.7: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer, etter bostedsland. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (prosent)

	Alle	Sverige	Danmark	Tyskland
Overnatting	18	16	18	29
Servering	8	10	8	10
Innkjøp av dagligvarer	18	18	13	20
Øvrige innkjøp	6	5	5	11
Transport	7	5	8	10
Aktiviteter	40	45	46	19
Annet	2	2	2	2
Totalt	100	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Svenske og danske bilturister har nokså like forbruksprofiler (tabell 3.7). Svenskene bruker litt større andel på dagligvareinnkjøp og servering, mens danskene har noe større utgifter til transport. Tyskerne skiller seg imidlertid klart ut med relativt små utgiftsandeler til aktiviteter og høye utgiftsandeler til overnatting og kjøp av varer.

Tabell 3.8: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer, etter overnattingsmåte. Utenlandske bilturister i Norge i vintersesongen 2005 (prosent)

	Alle	Hotell	Leid hytte	Lånt/ egen hytte	Slekt/ venner
Overnatting	18	29	18	5	3
Servering	8	13	7	7	16
Innkjøp av dagligvarer	18	12	14	55	30
Øvrige innkjøp	6	4	6	6	14
Transport	7	5	8	6	25
Aktiviteter	40	36	46	20	11
Annet	2	1	2	2	1
Totalt	100	100	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

* Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 60 prosent av overnattingene på reisen hadde funnet sted på innenfor den enkelte overnattingskategori

Tabell 3. 8 viser store variasjoner i forbruksmønsteret etter overnattingsmåte under norgesoppholdet. Hotellgjestene har høye utgifter til overnatting underveis på reisen, og de legger igjen mye penger på aktiviteter. For dem som baserer seg på leid hytte, er forbruket på aktiviteter spesielt høyt, mens de som har lånt eller egen hytte som overnattingssted, bruker det meste av pengene underveis på dagligvareinnkjøp. For denne gruppe er overnattingsutgiftene rimeligvis lave – det samme gjelder dem som hovedsakelig overnatter hos slekt og venner. Blant de sistnevnte er imidlertid utgiftene til ulike typer innkjøp, transport og servering vesentlige.

3.2 Skituristenes forbruk

Populasjonen her omfatter overnattingsgjester som reiste ut av Norge med egen bil og som var på en reise der hovedformålet var å oppleve ski/snøferie.

Spesielt knyttes forbruket til skiferiefrekvens generelt og graden av erfaring med skiferie i Norge.

3.2.1 Skituristenes utgifter per gjestedøgn og totalt per ferierende

Tallene i tabell 3.2 viste at utenlandske bilturister som var på ski-/snøferie i Norge vinteren 2005 i gjennomsnitt brukte 648 kroner per gjestedøgn. Av dette var 319 kroner forhåndsbetalte utgifter, mens 329 kroner ble betalt under oppholdet i Norge. Det totale forbruket per bilturist var 4 236 kroner når en ser hele oppholdet i Norge under ett. Skituristene har, som tidligere nevnt, relativt høye forhåndsbetalte utgifter.

I tabell 3.9 dekkes bare hovedmarkedene for utenlandske skiturister som reiser med bil. Bosatte i Danmark har i gjennomsnitt det høyeste døgnforbruket, med 676 kroner, hvorav brorparten er forhåndsbetalt. Tyske bilturister følger deretter med 619 kroner, mens svenske bilturister har et mer moderat forbruk. Pga relativt lang oppholdstid under besøket i Norge er det likevel de tyske gjestene som har det høyeste totalforbruket per reisende (drøyt 5 600 kroner).

Tabell 3.9: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per ferierende for hele norgesoppholdet, etter bostedsland (kun hovedmarkeder). Utenlandske bilturister på ski-/snøferie i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Alle	319	329	648	(1013)
Sverige	163	277	440	(156)
Danmark	350	326	676	(737)
Tyskland	264	355	619	(84)
Totale forbruksutgifter				
Alle	2077	2159	4236	(1014)
Sverige	889	1486	2375	(156)
Danmark	2199	2092	4291	(737)
Tyskland	2351	3265	5616	(84)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Tabell 3.10 gjengir forbruksutgiftene i vintersesongen 2005 etter hovedovernattingsmåte i Norge. Bare de overnattingsmåtene som representerte de største reisevolumene, er tatt med i denne tabellen:

Tabell 3.10: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per ferierende for hele norgesoppholdet, etter viktigste overnattingsmåte. Utenlandske bilturister på ski-/snøferie i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Alle	319	329	648	(1013)
Hotell, pensjonat o.l	399	373	772	(276)
Leid hytte	331	316	647	(594)
Lånt/ egen hytte	95	311	406	(94)
Totale forbruksutgifter				
Alle	2077	2159	4236	(1014)
Hotell, pensjonat o.l	2415	2207	4622	(276)
Leid hytte	2220	2131	4351	(594)
Lånt/ egen hytte	642	2233	2875	(94)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

*Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 60 prosent av overnattingene i Norge hadde funnet sted innenfor den enkelte overnattingskategori.

I vintersesongen 2005 hadde utenlandske turister som hovedsakelig bodde på hotell/ pensjonat et gjennomsnittlig døgnforbruk på 772 kroner, mens de som overnattet i leid hytte forbrukte 647 kroner i gjennomsnitt. Disse to kommersielle overnattingskategoriene skilte seg ut med et betydelig høyere forbruksnivå enn turister som overnattet i lånt eller egen hytte. Den sistnevnte kategorien har små forhåndsbetalte utgifter, men nivåforskjellene er ikke så store når det gjelder utgiftene i løpet av oppholdet. Faktisk har de som eier eller låner hytte de største samlede utgiftene underveis når en ser hele norgesoppholdet under ett.

Tabell 3.11 viser forbruket etter erfaringer med tidligere skiferier i Norge. Det er en betydelig grad av gjenkjøp, og de langt fleste har vært på skiferie i landet før. Nykommerne og de som har kun ett til to skibesøk i Norge tidligere har et høyere forbruk, særlig gjelder det nivået på forhåndsbetalte utgifter.

Tabell 3.11: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per ferierende for hele norgesoppholdet, etter antall skiferier i Norge tidligere. Utenlandske bilturister på ski-/snøferie i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Alle	319	329	648	(1013)
Ingen (første gang)	390	371	761	(133)
1-2 ganger tidligere	400	353	753	(167)
Mer enn 2 ganger før	305	316	621	(704)
Totale forbruksutgifter				
Alle	2077	2159	4236	(1014)
Ingen (første gang)	2480	2256	4736	(133)
1-2 ganger tidligere	2412	2387	4799	(167)
Mer enn 2 ganger før	2010	2091	4101	(704)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

At de generelt mest erfarne skituristene har et mer moderat forbruksnivå enn de som er sjeldnere på ski-/snøferie, er et mønster som også går igjen i tabell 3.12. De mest erfarne har i betydelig mindre grad betalt reiseutgifter på forhånd, men de har likevel et høyt forbruk underveis.

Tabell 3.12: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per ferierende for hele norgesoppholdet, etter hvor ofte man reiser på ski-/snøferie. Utenlandske bilturister på ski-/snøferie i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Alle	319	329	648	(1013)
Sjeldnere enn årlig	392	334	726	(163)
En gang per år	334	303	637	(664)
Mer enn en gang per år	225	419	644	(173)
Totale forbruksutgifter				
Alle	2077	2159	4236	(1014)
Sjeldnere enn årlig	2399	2259	4658	(163)
En gang per år	2224	1992	4216	(664)
Mer enn en gang per år	1406	2659	4065	(173)

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

3.3 Hovedtrekk ved flyturistenes forbruk

I dette avsnittet presenteres hovedfunnene fra forbruksundersøkelsen blant utenlandske turister som reiste ut av Norge med fly. Populasjonen består av ferie/fritidsreisende og personer på yrkesrelaterte reiser som reiste ut av Norge med fly.

3.3.1 Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest

Tabell 3.13 viser at utenlandske flyreisende som besøkte Norge vinteren 2005 brukte gjennomsnittlig 2 828 kroner per døgn. Av dette var 1 256 kroner forhåndsbetalte utgifter, mens 1 572 kroner ble betalt under oppholdet i Norge.

Det totale forbruket per reisende med fly var 9 730 kroner når en ser hele oppholdet i Norge under ett.

Tabell 3.13: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet. Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn	1256	1572	2828	565
Totale forbruksutgifter	4349	5381	9730	618

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Vi har spurt hvordan de forhåndsbetalte utgiftene fordeler seg på transport og overnatting. Hensikten har vært å kunne få et visst bilde av hvor mye som kan sies

å være innkjøp av tjenester fra norske produsenter. Litt over halvparten av respondentene (ca 500) har oppgitt tall her. Oppgavene viser at de forhåndsbetalte utgiftene i gjennomsnitt fordeler seg med snaut 50 prosent på en ”pakke” hvor transport og overnatting er inkludert, ca 40 prosent på reisekostnader og 12 prosent på overnatting i Norge.

Tabell 3.14: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet, etter reiseformål. Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Besøk	378	798	1176	166
Ski/snøferie	780	452	1232	117
Annen ferie/fritidsreise	1076	548	1624	104
Alle ferie/fritidsreiser	693	635	1328	387
Yrkesreiser	1757	2417	4174	507
Totale forbruksutgifter				
Besøk	2079	4141	6220	166
Ski/snøferie	5548	3229	8778	117
Annen ferie/fritidsreise	7420	3809	11229	104
Alle ferie/fritidsreiser	4547	3784	8331	387
Yrkesreiser	4370	6796	11166	507

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Forbruksmønsteret varierer en del etter hva som er formålet med norgesoppholdet (tabell 3.14). For ferie- og fritidsbetingede reiser under ett er gjennomsnittlig døgnforbruk 1 328 kroner, hvorav litt over halvparten er forhåndsbetalt.

Det er relativt liten forskjell i døgnforbruk mellom rene besøksreiser og ski/snøferiereiser. For øvrige typer ferie- og fritidsrelaterte reiser er forbruket høyere.

Blant personer på yrkesrelatert reise er kostnaden per gjestedøgn nesten 4 200 kroner, herav er litt over 40 prosent (1 757 kroner) forhåndsbetalte utgifter.

Ser vi på total forbruksutgift, er forskjellen mellom ferie/fritidsreiser og yrkesrelaterte reiser mindre enn forskjellene i døgnforbruk. Dette henger sammen med at de førstnevnte har mye lenger varighet.

I tabell 3.15 er bare hovedmarkedene for utenlandske besøkende med fly tatt med. Bosatte i USA har i gjennomsnitt det høyeste døgnforbruket, med drøyt 3 000 kroner, hvorav nær halvparten er forhåndsbetalt. Svenske besøkende følger deretter med om lag 2 500 kroner per døgn, mens dansker og tyskere har omtrent samme døgnforbruk.

Tabell 3.15: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet, etter bostedsland (kun hovedmarkeder). Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Sverige	1008	1531	2539	194
Danmark	1018	1137	2156	91
Storbritannia	744	674	1418	129
Tyskland	1176	948	2124	122
USA	1460	1561	3021	72
Totale forbruksutgifter				
Sverige	2000	2796	4796	194
Danmark	2660	3103	5763	91
Storbritannia	4444	3678	8122	129
Tyskland	5733	4220	9954	122
USA	6396	7439	13835	72

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Amerikanere har høyest totalforbruk per person, nesten 40 prosent høyere enn tyskere, som er de neste på listen. Svensker og dansker kommer klart lavere ut enn de øvrige nasjonene.

Resultatene i tabell 3.15 må for øvrig ses i sammenheng med fordelingen på feriereiser og yrkesreiser for de respektive nasjonaliteter. Blant svenskene er det 85 prosent som er på yrkesrelatert reise, blant danskene 75 prosent. Amerikanerne fordeler seg omtrent likt på de to kategoriene, mens blant tyskere er det 62 prosent som er på ferie- og fritidsreise, og blant britene 79 prosent.

Tabell 3.16 gjengir forbruksutgiftene i vintersesongen 2005 etter hovedovernattingsmåte i Norge. I utvalget blant flybesøkende overnatter majoriteten på hotell, mens den eneste øvrige gruppe det kan beregnes forbrukstall for, er besøkende hos slekt og venner.

Tabell 3.16: Forbruksutgifter per gjestedøgn og totalt per gjest for hele norgesoppholdet, etter viktigste overnattingsmåte. Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (kroner)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk	(N)
Per gjestedøgn				
Hotell, pensjonat o.l	1628	2074	3702	514
Slekt/venner	387	640	1027	124
Totale forbruksutgifter				
Hotell, pensjonat o.l	5141	6659	11800	514
Slekt/venner	2917	5844	8761	124

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

*Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 60 prosent av overnattingene i Norge hadde funnet sted innenfor den enkelte overnattingskategori.

I vintersesongen 2005 hadde utenlandske gjester som hovedsakelig bodde på hotell/ pensjonat et gjennomsnittlig døgnforbruk på 3 700 kroner, mens de som

overnattet hos slekt og venner forbrukte 1 027 i gjennomsnitt. De forhåndsbetalte utgiftene utgjør om lag 45 prosent av kostnadene for hotellgjester (både per døgn og for hele reisen), mens de forhåndsbetalte utgiftene utgjør 38 prosent av døgnkostnaden og 33 prosent av totalforbruket for besøkende hos slekt og venner.

3.3.2 Forbrukets fordeling på hovedtyper av tjenester og varer under oppholdet i Norge

Dette avsnittet tar for seg hvilke varer og tjenester de utenlandske turistene brukte pengene sine på under oppholdet i Norge. I denne rapporten omtales dette som *forbruksmønster*.

Forbruksmønsteret *under oppholdet i Norge* er delt inn i følgende hovedkategorier av tjenester og varer:

- overnatting
- servering (mat og drikke)
- innkjøp av dagligvarer (mat, drikke og liknende)
- øvrige innkjøp (gaver, suvenirer, klær og liknende)
- transport (drivstoff, parkering, bompenger, fergebilletter og liknende)
- aktiviteter (heiskort, museumsbesøk, båtleie, skiskole og liknende)
- annet (porto, telefon og liknende)

Forbruksmønsteret uttrykkes her i prosent. Forbruksutgiftenes fordeling beskrives etter reisemål (ferie- og fritidsreiser og yrkesrelaterte reiser), bostedsland (gjelder utenlandske hovedmarkeder for flyturister i vintersesongen) og overnattingsmåter.

Resultatene er beregnet på grunnlag av reisefølgets samlede forbruksutgifter i Norge, dvs at store reisefølger med lang oppholdstid i Norge har fått relativt stor vekt. Resultatene er beregnet som prosentvise andeler, og vi får dermed ikke fram ulikheter i kronebeløp. Hvor mange kroner som anvendes til de ulike typer av varer og tjenester varierer for eksempel med oppholdstid, som igjen varierer mye etter nasjonalitet, reisemål og overnattingsform. Høyere forbruksandel for eksempelvis overnatting eller aktiviteter innebærer følgelig ikke nødvendigvis høyere faktisk beløp anvendt på disse formålene.

Tabell 3.17 viser at overnatting, servering og transport utgjør de tyngste bitene av forbruket, med til sammen 70 prosent. Innkjøp av dagligvarer og innkjøp ellers (shopping) utgjør en snau femdel, mens aktivitetene utgjør kun 7 prosent.

Dette mønsteret henger sammen med at en stor andel av de flyreisende er på yrkesrelatert reise. Tabell 3.17 viser at disse har et forbruksmønster hvor innkjøp av varer og bruk av aktiviteter er relativt sett beskjedent. Overnatting, servering og transport utgjør nær 80 prosent.

Tabell 3.17: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer, totalt og etter reiseformål. Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (prosent)

	Ferie- og fritidsbetingede		
	Alle	reiser	Yrkesrelaterte reiser
Overnatting	34	17	41
Servering	20	21	19
Innkjøp av dagligvarer	8	13	6
Øvrige innkjøp	11	17	8
Transport	16	12	19
Aktiviteter	7	16	3
Annet	4	2	4
Totalt	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Forbruksmønsteret er noe annerledes for personer på ferie- og fritidsbetingede reiser. Overnatting, servering og transport utgjør om lag halvparten av forbruket, mens detaljhandel utgjør 30 prosent. Andelen som er brukt til aktiviteter er også relativt høy, hver sjette krone går til denne type forbruk.

Når vi ser på forbruksmønsteret etter nasjonalitet finner vi også klare forskjeller. Mye av dette skyldes at innslaget av yrkesrelaterte reiser er svært ulikt, det er svært høyt blant svensker og dansker og lite blant for eksempel briter (jfr kommentarene til tabell 3.15).

For svenske og danske flyturister er om lag to tredeler av utgiftene relatert til overnatting, servering og transport, men det er også ulikheter. Svenskene bruker klart mer til servering og shopping, mens danskene bruker mer (enn svenskene) på aktiviteter og transport.

Tabell 3.18: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer, etter bostedsland. Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (prosent)

	Alle	Sverige	Danmark	Storbritannia	Tyskland	USA
Overnatting	34	32	31	22	41	40
Servering	20	23	14	21	17	22
Innkjøp av dagligvarer	8	10	11	13	6	8
Øvrige innkjøp	11	17	8	9	10	10
Transport	16	13	21	11	22	15
Aktiviteter	7	4	13	21	4	5
Annet	4	1	3	2	0	2
Totalt	100	100	100	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

Blant britene er majoriteten av flyturistene feriereisende, og langt større andeler av utgiftene i Norge går til aktiviteter (21 prosent) enn tilfeller er for de andre nasjonalitetene i tabellen. Tyskere og amerikanere har de høyeste relative utgiftene til overnatting (ca 40 prosent), og anvender relativt lite (henholdsvis 20 og 25 prosent) på andre ting enn overnatting, servering og transport.

Når det gjelder detaljvarehandel, er forskjellene i utgiftsandel ikke fullt så stor mellom disse nasjonalitetene som tilfellet er for aktiviteter. Andelen som går til innkjøp av dagligvarer er høyest blant briter (13 prosent) og lavest blant tyskere (seks prosent). Andelen som går til shopping ("øvrige innkjøp") er høyest blant svensker (17 prosent), mens de øvrige nasjoners andel varierer mellom åtte og 11 prosent).

Når det gjelder forbruksmønster etter overnattingsform, har vi tall kun for hotellgjester og personer som overnatter hos slekt og venner (tabell 3.19). Forbruksmønsteret er naturlig nok preget av overnattingsformen. Mens hotellgjestene anvender nesten to tredeler av reisebudsjettet til overnatting og servering, anvender slekts- og vennebesøkende kun 29 prosent til disse formålene.

Tabell 3.19: Forbruksutgifter betalt i Norge, fordelt på hovedtyper av tjenester og varer, etter overnattingsmåte. Utenlandske flybesøkende i Norge i vintersesongen 2005 (prosent)

	Alle	Hotell	Slekt/ venner
Overnatting	34	42	13
Servering	20	21	16
Innkjøp av dagligvarer	8	6	16
Øvrige innkjøp	11	8	21
Transport	16	14	16
Aktiviteter	7	6	10
Annet	4	4	6
Totalt	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Datakilde: Transportøkonomisk institutt, Gjesteundersøkelsen 2005

* Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 50 prosent av overnattingene på reisen hadde funnet sted på innenfor den enkelte overnattingskategori

Ser vi bort fra overnattingskostnadene, kommer forskjellene noe tydeligere fram. Hotellgjestene anvender dobbelt så stor andel til servering, mens andelen som går til varekjøp er bare halvparten av de slekts- og vennebesøkendes andel. Når det gjelder transport og aktiviteter, er imidlertid andelen relativt like.

4. Resultater sommeren 2005

I dette kapitlet presenteres hovedfunnene fra forbruksundersøkelsen blant utenlandske turister som besøkte Norge i sommersesongen 2005. Undersøkelsen omfatter overnattingsgjester som reiste ut av Norge med fly eller egen bil og som var på en reise der hovedformålet var ferie/fritid, besøk hos slekt/venner eller private innkjøp. Materialet omfatter i utgangspunktet også yrkesreisende personer. Noen hovedtall for disse reisende er tatt med i avsnitt 4.6. Materialet omfatter videre reisende med tog eller rutebuss, men disse utgjør en så liten del av utvalget (tre prosent) at det ikke er oppgitt tall for disse transportmidlene spesielt.

Forbruket er fordelt på forhåndsbetalte utgifter og det som ble betalt under oppholdet i Norge. Det er også foretatt enkelte sammenlikninger med resultatene fra TØIs forbruksundersøkelse i 2002 (Steen Jacobsen m fl 2003).

Den første delen av kapitlet (underkapittel 4.1 – 4.4) beskriver hovedtrekk i forbruket i *kronebeløp per gjestedøgn*, og hvordan nivået varierer med turistenes transportmiddel ved utreise, oppholdstid i Norge, hovedformer for overnatting samt bostedsland.

I avsnitt 4.5 er det tatt med noen tabelloversikter som viser *forbruksutgiftene per gjest for hele Norgesoppholdet etter transportmiddel og bostedsland*.

4.1 Hovedtrekk ved feriegjestenes forbruk

4.1.1 Forbruk per gjestedøgn totalt og etter transportmiddel

Utenlandske feriegjester som besøkte Norge sommeren 2005 brukte gjennomsnittlig 718 kroner per døgn. Av dette var 324 kroner forhåndsbetalte utgifter, mens 394 kroner ble betalt under oppholdet i Norge. Dersom vi sammenligner disse tallene med tallene for 2002, finner vi at de forhåndsbetalte utgiftene har økt, mens utgiftene betalt i Norge har gått betydelig ned. Tallene er ikke inflasjonsjusterte.

Tabell 4.1: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i Norge i sommersesongene 1995, 2002 og 2005 (NOK)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
Sommersesongen 1995*	156	383	540
Sommersesongen 2002	267	494	761
Sommersesongen 2005	324	394	718

TØI rapport 823/2006

Datakilder: Transportøkonomisk institutt, gjesteundersøkelser 1995 og 2002, forbruksundersøkelse 1995

* Togturistenes forbruk ble ikke registrert i 1995. Disse utgjør imidlertid en liten andel av de besøkende (3 prosent i 2005).

Tabell 4.2 viser fordelingen av forbruket per gjestedøgn for henholdsvis bilturister og flyturister. Det var omtrent like store variasjoner i forbruket mellom bilturister og flyturister i 2005 som i 2002.

Tabell 4.2: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i sommersesongene 2002 og 2005, etter transportmiddel ved utreise og betalingstidspunkt (NOK)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
2002 bilturister	154	384	538
2005 bilturister	152	342	494
2002 flyturister	548	774	1 322
2005 flyturister	632	479	1 111

TØI rapport 823/2006

Flyturistene hadde i 2005 et totalt døgnforbruk som var mer enn dobbelt så stort som bilturistene. Flyturistenes utgifter betalt i Norge har totalt sett gått ned de siste tre årene. De forhåndsbetalte utgiftene har økt, men det har vært en kraftig reduksjon i oppgitt forbruk under oppholdet i Norge. Dette kan trolig ses i sammenheng med den sterke veksten i ferietrafikken med fly de seneste årene, med blant annet mange besøksreiser. Forbruket blant bilturistene har endret seg lite, men det har også her vært nedgang i utgifter betalt under oppholdet i Norge.

4.1.2 Nærmere om forhåndsbetalte utgifter

Nesten halvparten av bilturistene og nær tre firedeler av flyturistene oppga at de i forbindelse med norgesreisen hadde betalt utgifter på forhånd før ankomsten til Norge. Respondentene ble også bedt om å fordele de forhåndsbetalte utgiftene på henholdsvis ”pakke” (transport og overnatting samlet) og på transport- og overnattingsutgifter særskilt.

Blant bilturistene har 13 prosent oppgitt at forhåndsutgiftene er betalt som en pakke, 17 prosent oppgir at de har hatt forhåndsutgifter til overnatting, mens hele 70 prosent oppgir at de har hatt forhåndsutgifter til transport. Blant flyturistene er pakke langt mer dominerende (61 prosent), mens 39 prosent har hatt forhåndsbetalte overnattingsutgifter og 11 prosent forhåndsbetalte transportutgifter. De gjennomsnittlige beløpene er vist i tabell 4.3.

Tabell 4.3: Forhåndsbetalte forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter transportmiddel ved utreise og type utgift (NOK).

	Bil	Fly
Gjennomsnittlig utgift til ”pakke”	423	1234
Overnatting	154	192
Transport	173	279

TØI rapport 823/2006

4.2 Forbruksutgifter per gjestedøgn etter oppholdstid og overnattingsform

Tabell 4.4: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter oppholdstid i Norge (NOK)

	Bilturister			Flyturister		
	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
1-3 netter	183	462	645			
4-8 netter	124	357	481			
1-8 netter				823	592	1 415
9-15 netter	198	321	519	777	563	1 340
Mer enn 15 netter	119	293	412	256	253	509
Alle	152	342	494	632	479	1 111

TØI rapport 823/2006

Tabell 4.4 viser gjestedøgnforbruket etter oppholdstid i Norge. For bilturistene viser tallene at de utgiftene som påløper per døgn i Norge er omvendt proporsjonale med varigheten på oppholdet i Norge; kort oppholdstid førte gjennomgående til høyt forbruk per gjestedøgn. Når det gjelder de forhåndsbetalte utgiftene finner vi imidlertid ikke en slik klar sammenheng.

For flyturistene synker derimot både de forhåndsbetalte utgiftene og utgiftene betalt under reisen (per døgn) med økt oppholdstid. Tydeligst er dette når oppholdstiden er lengre enn 15 døgn.

Tabell 4.5 viser forbruksutgiftene etter hovedovernattingsmåte i Norge. Kun de overnattingsmåtene som representerte de største reisevolumene, er tatt med i tabellen. For flyturister gjelder dette kun hotell og slekt/vennebesøk.

Tabell 4.5: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter viktigste overnattingsmåte i Norge (NOK)

Hovedovernattingsmåte*	Bilturister			Flyturister		
	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
Hotell	463	608	1071	816	631	1447
Leid hytte	247	298	545	-	-	-
Camping	66	343	409	-	-	-
Slekt og venner	93	253	346	209	319	528
Alle	152	342	494	632	479	1111

TØI rapport 823/2006

*Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 60 prosent av overnattingene i Norge hadde funnet sted innenfor den enkelte overnattingskategori.

I sommersesongen 2005 hadde utenlandske bilturister som hovedsakelig bodde på hotell/pensjonat et gjennomsnittlig døgnforbruk på nærmere 1 100 kroner. Hotellgjestene skilte seg ut med et betydelig høyere forbruksnivå enn turister som overnattet på andre måter. Det er imidlertid grunn til å minne om at de mange hotellgjestene som utenlandske bussgrupper representerer, ikke omfattes av denne undersøkelsen.

Utenlandske bilturister som hovedsakelig overnattet i leid hytte hadde et gjestedøgnforbruk på snaut 550 kroner. De som for det meste overnattet hos familie/-venner hadde utgifter som beløp seg til knapt 350 kroner per døgn, mens turister med campingplass som hovedovernattingsform hadde et døgnforbruk på i overkant av 400 kroner.

Flyturistene har, som vi har sett, et høyere døgnforbruk enn bilturistene, i 2005 nær 1450 kroner per døgn for hotellgjester, og om lag 530 kroner ved besøk hos slekt og venner.

4.3 Forbruk etter bostedsland

Både 2002-tallene og 2005-tallene viser betydelige forskjeller mellom turister fra ulike land når det gjelder døgnforbruket. Bilturister fra de fire hovedmarkedene Sverige, Tyskland, Danmark og Finland har lavere døgnforbruk enn bilturister fra for eksempel Storbritannia, Nederland og Frankrike, og dette drar snittet godt ned.

Tabell 4.6: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i Norge i sommersesongene 2002 og 2005, etter bostedsland (NOK)

	Sommersesongen 2002		Sommersesongen 2005	
	Bilturister	Flyturister	Bilturister	Flyturister
Sverige	300	623	300	842
Danmark	431	895	478	991
Finland	656	1 090	486	1 338
Storbritannia	737	1 012	749	1 192
Nederland	569	791	605	721
Frankrike	607	1 198	782	606
Tyskland	618	1 314	433	1 748
Sveits/Østerrike	852	1 461	557	877
USA		1 637		1 484
Øvrige land*	-	-	368	1 062
Alle	538	1 322	494	1 111

TØI rapport 823/2006

* Det var her en annen landgruppering i 2002 enn i 2005

Nedgangen i bilturistenes gjennomsnittlige forbruk henger i stor grad sammen med reduksjonen i tyske turistenes forbruk. Tyske overnattinger utgjorde 30 prosent av det utenlandske feriemarkedet sommeren 2005. Også for Finland og Sveits/Østerrike finner vi stor nedgang i bilturistenes døgnforbruk, mens det har økt fra 2002 til 2005 blant dansker og franskmenn. Når det gjelder svensker, briter og nederlendere er forbruket relativt uendret eller svakt redusert når vi tar prisstigning i betraktning.

Blant flyturistene er det også store forskjeller i samlet døgnforbruk, men mønsteret er annerledes. For noen land (Sverige, Danmark og Storbritannia) er det en konsistens mellom nivået på bilturistenes forbruk og flyturistenes forbruk. For andre nasjonaliteter er bilturistenes forbruk lavt og flyturistenes forbruk høyt

(tyskere og finner). For andre igjen (Sveits/Østerrike, Nederland) er flyturistenes forbruk lavt, mens bilturistenes forbruk ligger godt over gjennomsnittet.

Det er også store ulikheter fra land til land med hensyn til endringer i flyturistenes døgnforbruk fra 2002 til 2005. Ut fra vårt materiale kan nedgangen tilskrives nedgang i forbruket for ”øvrige land”, spesielt USA og Japan, samt for Nederland, Frankrike og Sveits/Østerrike. Forbruket blant både svenske, britiske, finske, og tyske flyturister har økt, men blant flyturistene er ikke disse på langt nær så dominerende i antall som blant bilturistene. En del av endringene kan trolig tilskrives endringer i sammensetningen av feriegjestene, forårsaket av blant annet lavere flypriser og nye markeder i Øst-Europa. For enkelte av landene (for eksempel Frankrike og Sveits/Østerrike) knytter det seg betydelig statistisk usikkerhet til resultatene.

I tabell 4.7 er forbrukstallene i 2005 splittet opp på forhåndsbetalte utgifter og utgifter i Norge. For bilturistene er det typisk at turister som i stor grad velger ferge til/fra Norge (tyskere, dansker, nederlendere og briter) har høyere forhåndsbetalte utgifter enn gjester fra Sverige og Finland. Bilturister fra Frankrike og Sveits/Østerrike bruker sjelden ferge direkte til Norge, men kommer inn i landet på en av vegovergangene.

Tabell 4.7: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter betalingstidspunkt, transportmiddel og bostedsland (NOK)

	Bilturister			Flyturister		
	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
Alle	152	342	494	632	479	1 111
Sverige	34	266	300	286	556	842
Danmark	162	316	478	497	493	991
Finland	43	443	486	713	625	1 338
Storbritannia	327	422	749	651	541	1 192
Nederland	209	396	605	602	119	721
Frankrike	56	377	433	202	403	606
Tyskland	238	319	557	1 260	488	1 748
Sveits/Østerrike	72	296	368	510	366	877
USA				472	669	1 141
Øvrige	218	348	566	541	521	1 062

TØI rapport 823/2006

Blant flyturistene er de forhåndsbetalte utgiftene i gjennomsnitt høyere enn utgiftene i Norge. Unntakene er også her Sverige, samt Frankrike. Spesielt tyskere og nederlendere har høy andel forhåndsbetalte utgifter.

Tabell 4.8 viser forbruksutgiftene for bil- og flyturistene under ett, både i 2002 og i 2005.

Tabell 4.8: Forbruksutgifter per gjestedøgn for utenlandske feriegjester (med bil og fly) i sommersesongen 2002 og 2005, etter betalingstidspunkt og bostedsland (NOK)

	2002			2005		
	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt døgnforbruk
Alle	267	494	761	335	394	730
Sverige	67	256	323	75	311	386
Danmark	218	257	475	221	352	573
Finland	67	619	686	134	468	602
Storbritannia	415	511	926	559	507	1 066
Nederland	187	368	555	308	328	636
Frankrike	452	512	964	161	396	557
Tyskland	236	426	662	388	345	733
Italia	253	1 129	1 382	867	725	1 592
Sveits/Østerrike	402	699	1 101	308	332	640
USA	566	905	1 471	469	667	1 136
Øvrige	452	643	1 095	317	383	700

TØI rapport 823/2006

4.4 Forbrukets fordeling på hovedtyper av tjenester og varer

I dette avsnittet ser vi på hvilke varer og tjenester de utenlandske turistene brukte pengene sine til under oppholdet i Norge. Dette omtales i denne rapporten som *forbruksmønster*. Begrepet forbruksmønster refererer her altså kun til det turistene betalte *under oppholdet i Norge*. Forbruket er delt inn i følgende hovedkategorier av tjenester og varer:

- overnatting
- servering (mat og drikke)
- innkjøp av dagligvarer (mat, drikke og liknende)
- øvrige innkjøp (gaver, suvenirer, klær og liknende)
- transport (drivstoff, parkering, bompenger, fergebilletter og liknende)
- aktiviteter (museumsbesøk, båtleie, utflukter med guide og liknende)
- annet (porto, telefon og liknende)

I det følgende er forbruksmønsteret for de utenlandske bil- og flyturistene som besøkte Norge sommeren 2005 sammenliknet med den tilsvarende forbruksundersøkelsen for sommersesongen 2002. Videre er forbruket i Norge beskrevet i forhold til hovedovernattingsmåte og hovedkategorier av bostedsland.

4.4.1 Forbruk etter overnattingsform

Tabell 4.9 viser hvordan de delene av forbruket som ble betalt under oppholdet i Norge fordelte seg på ulike kategorier av tjenester og varer etter turistenes transportmiddelbruk.

Tabell 4.9: Forbruksmønster i Norge for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2002 og 2005, etter transportmiddel ved utreise (prosent)

	Bilturister		Flyturister	
	2002	2005	2002	2005
Overnatting	26	27	27	27
Servering	11	15	18	20
Innkjøp av dagligvarer	19	15	16	13
Øvrige innkjøp	10	11	19	15
Transport	20	17	11	12
Aktiviteter	10	11	7	9
Annet	3	4	3	4
Totalt	100	100	100	100

TØI rapport 823/2006

Både bilturister og flyturister bruker en drøy firedel av budsjettet i Norge på overnatting. Dette har ikke endret seg fra 2002 til 2005. Budsjettandelene til servering og kategorien "øvrige innkjøp" ser ut til å ha økt noe fra 2002 til 2005, mens andelene brukt på dagligvarer har gått litt ned.

Sammenlikner vi bilturister og flyturister i 2005, ser vi at bilturistene hadde høyere budsjettandeler for transport, innkjøp av dagligvarer og aktiviteter. Flyturistene brukte relativt sett mer enn andre besøkende på «øvrige innkjøp», det vil si klær, skotøy, gaveartikler og liknende. Flyturistene brukte dessuten forholdsvis mye på servering under oppholdet i Norge.

Tabell 4.10 gjengir forbruksprofilene for det som ble betalt under oppholdet i Norge for ulike hovedovernattingsmåter.

Tabell 4.10: Forbruksmønster i Norge for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter hovedovernattingsmåte* og transportmiddel ved utreise (prosent)

	Bilturister				Flyturister	
	Hotell	Leid hytte	Camping	Slekt/venner	Hotell	Slekt/venner
Overnatting	36	39	22	20	35	11
Servering	21	12	12	15	21	17
Dagligvarer	12	13	17	16	8	20
Øvrige innkjøp	9	9	9	21	13	22
Transport	11	16	22	13	13	14
Aktiviteter	9	8	11	11	8	9
Annet	2	3	7	3	2	6
Totalt	100	100	100	100	100	100

TØI rapport 823/2006

* Hovedovernattingsmåte er her definert ved at minst 60 prosent av overnattingene på reisen hadde funnet sted på innenfor den enkelte overnattingskategori

For bilturistene var forbruksandelen som ble anvendt til overnatting høy for hotell (36 prosent) og leid hytte (39 prosent). Andelen for camping var 22 prosent, men blant dem som hadde slekt/vennebesøk som hovedovernattingsmåte var andelen til overnatting nesten like høy.

For øvrig er det ikke spesielt store forskjeller. Hotellgjester har større serveringsandel enn de øvrige grupper, camping høyere andel til transport enn de øvrige

grupper og overnattende på campingplass og hos slekt/venner noe høyere andel til dagligvarer enn de øvrige bilturistene.

Dette gjelder altså tjenester og varer som ble betalt under oppholdet i Norge og omfatter *ikke* forhåndsbetalte utgifter.

4.4.2 Forbruk etter bostedsland - bilturister

De fleste nasjonalitetene bruker mellom 25 og 30 prosent av budsjettet til overnatting. Når det gjelder servering, bruker tyskerne og gjester fra ”øvrige land” relativt sett minst (11-12 prosent), mens turister fra de øvrige hovedmarkeder (Sverige, Danmark, Storbritannia, Nederland) ligger på 15-16 prosent.

Utgifter til dagligvarer er forholdsmessig lavest hos svenskene og finnene, og høyest hos nederlenderne og tyskerne. For øvrig hadde de nordiske gjestene relativt større utlegg til aktiviteter enn turister fra andre land i sommersesongen 2005.

Tabell 4.11: Forbruksmønster for utenlandske bilturister i Norge i sommersesongen 2005, etter bostedsland (prosent)

	Over- natting	Servering	Dagligvarer	Øvrige innkjøp	Transport	Aktiviteter	Annet	Sum
Sverige	26	16	13	15	11	12	7	100
Danmark	24	15	15	12	15	13	6	100
Finland	26	13	12	12	18	16	3	100
Storbritannia	33	18	16	11	12	7	4	100
Nederland	27	16	21	8	19	7	2	100
Belgia	26	22	20	8	14	8	1	100
Frankrike	21	16	16	14	21	10	2	100
Tyskland	30	11	18	9	21	9	3	100
Sveits/Østerrike	17	15	12	6	20	11	18	100
Øvrige land	29	12	16	12	22	8	3	100

TØI rapport 823/2006

4.4.3 Forbruk etter bostedsland - flyturister

Når det gjelder flyturister har vi holdbare tall kun for et fåtall nasjoner, se tabell 4.12.

Tabell 4.12: Forbruksmønster for utenlandske flyturister i Norge i sommersesongen 2005, etter bostedsland (prosent)

	Overnatting	Servering	Dagligvarer	Øvrige innkjøp	Transport	Aktiviteter	Annet	Sum
Storbritannia	33	23	5	8	7	16	8	100
Nederland	36	34	3	8	15	3	2	100
Frankrike	46	14	7	13	14	4	2	100
Tyskland	13	15	22	20	13	12	5	100
Øvrige land	30	20	14	16	10	6	3	100

TØI rapport 823/2006

Forbruksmønsteret er nokså forskjellig fra land til land. Franskmenn bruker i stor grad dyrere overnattingstilbud enn de øvrige, mens tyskere har her en eksepsjonell lav budsjettandel til overnatting. Disse tallene har for øvrig sammenheng med hvor store forhåndsbetalte utgifter turistene fra de enkelte land har hatt. Av tabell 4.7 framgår det for eksempel at tyskere har en svært stor forhåndsbetalt forbruksandel, mens franskmenn har svært lite. Tallene i tabell 4.11 må ses i lys av dette. Størrelsen på de forhåndsbetalte utgiftene, særlig til overnatting, påvirker de relative budsjettandelene til servering, matvarer og andre innkjøp, aktiviteter osv. For øvrig skiller britene seg ut ved å ha en langt høyere budsjettandel til aktiviteter enn de øvrige nasjoner.

4.5 Totalforbruket for norgesreisen

Når man skal etablere et bilde av feriegjestenes forbruksmønster, er det viktig å belyse både gjestedøgnforbruk og samlet forbruk for hele oppholdet. I mange tilfeller vil det være slik at turister med lang oppholdstid, men moderat døgnforbruk, kan representere et like stort eller større samlet forbruk enn turister med kort oppholdstid, men høyt døgnforbruk. I det følgende belyses de samlede utgiftene for den enkelte turist, for å klarlegge hvilken omsetning hver enkelt besøkende representerer.

Tabell 4.13: Totale forbruksutgifter per person, utenlandske feriegjester i sommersesongene 2002 og 2005, etter betalingstidspunkt og transportmiddel ved utreise (NOK)

	Forhåndsbetalte utgifter	Betalt i Norge	Totalt forbruk
Bilturister 2002	1 180	2 941	4 121
Bilturister 2005	1 675	2 790	4 465
Flyturister 2002	5 502	7 771	13 273
Flyturister 2005	4 498	4 357	8 855

TØI rapport 823/2006

Tabell 4.13 viser at en utenlandsk bilturist i 2005 i gjennomsnitt hadde et totalforbruk på nærmere 4 500 kroner på reisen. Dette er om lag åtte prosent høyere enn i 2002, noe som noenlunde tilsvarer pristigningen i perioden. Vi ser altså at totalforbruket per turist har holdt seg på samme nivå, selv om det gjennomsnittlige døgnforbruket har gått ned. Dette henger sammen med at gjennomsnittlig oppholdstid for bilturister har økt.

Andelen forhåndsbetalte utgifter for bilturister er betraktelig høyere i 2005 (38 prosent) enn i 2002 (29 prosent).

Når det gjelder flyturistene ser vi en betydelig nedgang i totalforbruket fra 2002 til 2005. Det er særlig utgiftene i løpet av oppholdet i Norge som har gått ned.

Tabell 4.14: Totale forbruksutgifter per person, utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter betalingstidspunkt (NOK). Personer som reiste ut av Norge med bobil eller i bil med campingvogn

	Bobiler		Biler med campingvogn	
	Utgifter betalt i Norge	Utgifter i alt	Utgifter betalt i Norge	Utgifter i alt
I alt	3 050	3 900	2 700	3 800
Sverige	1 000	1 000	2 250	2 250
Finland	1 100	1 450	1 250	1 250
Nederland	3 650	4 400	3 550	4 400
Tyskland	4 800	6 700	5 500	7 550
Øvrige land	4 000	4 600	2 300	3 950

TØI rapport 823/2006

Vi har også sett nærmere på en interessant gruppe av bilturister, nemlig dem som brukte bobil eller bil med campingvogn på ferien i Norge, se tabell 4.14. Disse gruppene har beskjedne forhåndsutgifter, men de har et like stort forbruk i Norge som gjennomsnittet av bilturistene. Forbruket per gjestedøgn er riktignok noe lavere enn gjennomsnittet, men dette oppveies ved at for eksempel bobilgjestene har lange ferieopphold i Norge. Dette gjelder særlig bobiler og biler med campingvogn fra kontinentet.

I tabell 4.15 presenteres tall for de enkelte bostedsland. Her ser vi at forbruk per gjestedøgn og oppholdstid til sammen gir store forskjeller med hensyn til hva hver enkelt turist brukte av penger på sin norgesferie.

Korte turer og relativt lavt døgnforbruk gjør at svenske og finske bilturister i gjennomsnitt bruker 1 500 – 1 700 kroner på ferien. I den andre enden av skalaen blant bilturistene finner vi tyskere (7 700 kroner), nederlendere (7 900 kroner) og engelskmenn (9 200 kroner). Bilturister fra disse nasjonene har høye andeler forhåndsbetalte utgifter. Når det gjelder forbruket i Norge ligger de nordiske landene lavt, mens de øvrige hovedmarkedene ligger mellom 4 000 og 5 000 kroner per gjest.

Tabell 4.15: Totale forbruksutgifter per person, utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter betalingstidspunkt, transportmiddel og bostedsland (NOK)

	Bilturister			Flyturister		
	Forhåndsbetalte utgifter	Utgifter i Norge	Totale utgifter	Forhåndsbetalte utgifter	Utgifter i Norge	Totale utgifter
Alle	1 675	2 790	4 465	4 498	4 357	8 855
Sverige	157	1 353	1 511	450	2 371	2 821
Danmark	1 180	2 096	3 276	3 233	3 207	6 440
Finland	244	1 431	1 676	3 167	2 100	5 267
Storbritannia	4 217	5 000	9 217	3 980	5 327	9 307
Nederland	3 145	4 795	7 940	6 027	1 228	7 254
Frankrike	433	4 026	4 459	3 694	5 901	9 595
Tyskland	3 647	4 077	7 724	7 303	3 804	11 107
Sveits/Østerrike	1 044	3 830	4 873	8 986	5 165	14 151
USA				4 496	6 585	11 081
Øvrige land	1 563	2 412	3 974	4 349	4 696	9 045

TØI rapport 823/2006

Blant flyturistene finner vi også ganske store forskjeller. Svenskene ligger også her ganske lavt, mens dansker og finner har et betydelig høyere totalforbruk enn svenskene. Aller høyest ligger Sveits/Østerrike med ca 14 000 kroner, mens tyskere og USA-borgere har et totalforbruk på ca 11 000 kroner. Ellers har franskmenn og briter et relativt høyt totalforbruk, om lag 9 500 kroner.

Andelen forhåndsbetalte utgifter varierer ganske mye. Nederlandske (83 prosent), tyske (66 prosent) og sveitsere/østerrikere (63 prosent) har høye andeler forhåndsbetalte utgifter, mens briter (43 prosent), franskmenn (39 prosent) og flyturister fra USA (40 prosent) har relativt lave andeler.

4.6 Hovedtall for yrkesreisende med fly

Vårt undersøkelsesmateriale omfatter en del yrkesreisende med fly, det vil si en reise der hovedformålet oppgis å være forretnings- eller tjenestereise, besøk på konferanse, seminar og lignende eller andre yrkesrelaterte formål. Antallet respondenter er likevel såpass begrenset at vi kun kan presentere noen hovedtall for denne typen flyreisende (tabell 4.16).

Tabell 4.16: Forbruksutgifter per gjestedøgn per person, utenlandske yrkesreisende med fly i sommersesongen 2005, etter betalingstidspunkt (NOK)

	Forhåndsbetalte utgifter	Utgifter i Norge	Totale utgifter
Per gjestedøgn	1 188	911	2 100

TØI rapport 823/2006

Forbruksutgiftene per døgn ligger betydelig over det flyturistene ellers har (se for eksempel tabell 4.2). De forhåndsbetalte utgiftene utgjør om lag 56 prosent av utgiftene per døgn. Den totale gjennomsnittlige utgiften per reisedøgn ligger på 2 100 kroner og per reise utgjør utgiftene om lag 8 800 kroner.

5. Utenlandske cruisepassasjerers forbruk i Norge

5.1 Innledning

5.1.1 Formål og problemstilling

Formålet med denne undersøkelsen er å forsøke å gi noen indikasjoner på hvor stor etterspørsel anløp av cruiseskip med utenlandske passasjerer i norske havner skaper for virksomheter i land.

Etterspørselen fra cruiseskip består av flere elementer;

1. Passasjerenes kjøp av organiserte besøk i land (ekskursjoner), hvor transport og gjerne bespisning og adgang på attraksjoner er inkludert. Arrangøren kjøper tjenestene av produsenter i land, og beregner seg en relativt stor provisjon.
2. Passasjerenes eget (direkte) forbruk i land (shopping, bevertning, suvenirer, transport etc.)
3. Mannskapenes forbruk i land på destinasjonen
4. Skipenes forbruk (avgifter, varer og tjenester levert skipet)

Denne undersøkelsen konsentreres i hovedsak om pkt 2 ovenfor. Vi har imidlertid også hentet inn data om passasjerenes kjøp av organiserte landbesøk, og komplettert dette med data fra rederier og agenter om omfanget av landsbesøk og hvor mye skipene faktisk betaler i land for de tjenestene de tilbyr passasjerene.

5.1.2 Opplegg og gjennomføring

Undersøkelsen er gjennomført på relativt kort varsel og med begrensede ressurser til rådighet. Datainnsamlingen ble basert på et enkelt spørreskjema for selvutfylling. Skjemaet forelå i engelsk, tysk, italiensk og fransk versjon, og dette dekker de viktigste nasjonalitetene.

Datainnsamlingen ble gjennomført i perioden 26. juli – 15. august 2005. Det ble samlet inn data fra åtte skip i Oslo, seks i Bergen og fem i Tromsø. Skipene var valgt ut på forhånd på grunnlag av lister over ankommende skip fra havnevesenet i henholdsvis Oslo og Bergen. I Bergen var det et hovedpoeng å velge skip som allerede hadde gjennomført norgesdelen av cruiset. I Oslo valgte vi å konsentrere oss om skip som (med ett unntak) kun hadde Oslo som anløpshavn i Norge. I Tromsø sto Destinasjon Tromsø for utvelgelsen etter samråd med Transportøkonomisk institutt.

Skjemaet omfattet følgende opplysninger:

- Nasjonalitet

- Cruisets varighet (døgn)
- Antall besøk i land som deltaker på organisert tur
- Antall besøk i land på egenhånd
- Hva man har betalt for cruiset
- Hva man har betalt samlet for organiserte turer i land
- Hva man har brukt selv i land på henholdsvis servering, handel i dagligvareforretninger, transport, shopping, attraksjonsbesøk og ”annet”.

I tillegg har vi samlet inn opplysninger om hvilke havner i Norge skipet har anløpet på det aktuelle cruiset.

5.1.3 Sentrale momenter vedrørende innsamling av data

Utvelgelse av respondenter

I denne type undersøkelser kan man ikke trekke ut utvalget av respondenter på forhånd. Bestemmelse av utvalget består i å velge ut bestemte skip på forhånd, uten trekning. De som forelegges spørreskjemaet er de passasjerer som er på vei om bord i den tidsperioden innsamlingen foregår, så mange som intervjuerne klarer å fange opp. Den statistiske tilfeldighet er ivaretatt kun i den forstand at det er tilfeldig hvem som passerer inn på et tidspunkt da intervjueren er ledig og hvem som passerer når intervjueren er opptatt med andre respondenter. Frafallet (de som ikke ønsker å fylle ut skjemaet) er relativt stort.

Hovedkriteriet for utvelgelse var å fange opp skip med passasjerer fra de viktigste nasjonalitetene (amerikanske, engelske, tyske, italienske og franske). I tillegg ble det lagt vekt på liggetid i havn og at det ikke var praktisk mulig å dekke flere enn ett skip per innsamlingsdag i hver havn. Innsamlingsperioden ble valgt ut fra hvor tidlig vi kunne ha skjemaer og teknisk opplegg klart, og hvor mange skip vi måtte nå over for å kunne få et tilstrekkelig stort materiale.

Skjemaet ble presentert for passasjerer på vei om bord, med mulighet for veiledning fra dem som delte ut skjemaene. Liggetiden i havnen varierte en del fra skip til skip. Utdeling og innsamling foregikk i en periode på tre til seks timer (avhengig av liggetid og hvor sent på dagen avgangen skulle skje), fram til ca en halv time før avgang. På grunn av sikkerhetstiltakene rundt skipene kunne ikke våre medarbeidere få adgang innenfor sperringene. Skjemaene ble derfor gitt passasjerene i porten, og tilbakelevering foregikk ”over gjerdet”. Intervjusituasjonen ble dermed ikke spesielt god med tanke på å få så utfyllende og presis informasjon som mulig.

Vi valgte å gjennomføre spørreundersøkelser i Oslo og Bergen, samt i Tromsø. I Oslo og Bergen ble utdeling og innsamling utført av deltidsmedarbeidere ved Transportøkonomisk institutt, nemlig de samme som brukes til intervjuer for den årvisse Gjesteundersøkelsen². I Tromsø ble datainnsamlingen foretatt av Destinasjon Tromsø.

² Undersøkelse blant utenlandske turister (i bil, ferge, fly, tog eller buss ved utreise fra Norge) i Norge, se kapittel 2.

Målet var å samle inn minst 800 skjemaer. Totalt ble det samlet inn 972 skjemaer, herav 573 i Oslo, 239 i Bergen og 160 i Tromsø.

Feilkilder knyttet til innsamlingsmetode

Generelt er det et usikkerhetsproblem knyttet til personers oppgaver over hva de har brukt av penger på hva i den nærmeste fortid. Dette er først og fremst knyttet til evnen til å memorere og til motivasjon og muligheter for å konsentrere seg om spørsmålene.

Usikkerheten i svarene er større jo lengre tidsrom bakover spørsmålene dekker. Motivasjon og konsentrasjonsmuligheter synker med grad av travelhet og stress i intervjusituasjonen.

Den formen for innsamling av data som vi valgte – og som i praksis var den eneste gjennomførbare innen de tids- og finansielle rammer prosjektet var underlagt – innebærer ikke noen optimal intervjusituasjon. Dette antas å påvirke resultatene på flere måter. For det første kan man risikere en viss underrapportering av forbruk, spesielt ved besøk på land tidligere på reisen. På den annen side kan man også risikere at de som er villige til å svare på spørsmålene og som er mest nøyaktige i svaravgivelsen, ikke representerer ”gjennomsnittspassasjerer”.

Vanlige feil ellers (som vi ikke kan kontrollere og eventuelt justere for) er at man fort kan komme til å oppgi feil antall landbesøk på egen hånd og/eller feil antall organiserte utflukter i land man faktisk har deltatt på.

Ingen av skipene fra Oslodelen av undersøkelsen (med ett unntak) anløpt andre havner i Norge på turen. Likevel har mange svart at de har hatt mer enn ett landbesøk i Oslo (se tabell 5.3). Dette henger sammen med at spørreskjemaet ikke i tilstrekkelig grad presiserte at *alle* postene gjaldt landbesøk og forbruk i Norge. Vi har dermed fått med forbruk i andre (utenlandske) havner. Dette er ikke noe problem dersom forbruket i andre havner er på linje med forbruket i Oslo, men her ligger en mulig feilkilde.

Det er altså flere gode grunner til å behandle resultatene med forsiktighet. Man bør se resultatene først og fremst som *indikasjoner* på hvor høyt forbruk utenlandske cruisepassasjerer har ved landbesøk i norske havner.

Feilkilder knyttet til sammensetningen av utvalget

Antallet respondenter av ulike nasjonaliteter (tabell 5.1) følger ikke samme mønster som den antatte faktiske fordelingen (basert på tall fra 2004 og 2003). Dette henger først og fremst sammen med at skipene ble valgt ut uten at vi hadde eksakt kjennskap til nasjonalitetsfordelingene blant passasjerene.

På landsbasis er fordelingen av respondentene i ganske god overensstemmelse med den antatte faktiske nasjonalitetsfordelingen, bortsett fra at Frankrike og ”andre nasjonaliteter” er noe underrepresentert. Det er imidlertid enkelte tydelige skjevheter dersom vi ser på de enkelte havner i undersøkelsen.

Andelen amerikanere i Oslo stemmer godt overens med den antatte faktiske fordelingen, men er knapt kommet med i Bergen og Tromsø. Tyskere er overrepresenterte i Oslo og underrepresenterte i Bergen. Engelskmenn er kraftig overrepresenterte i Bergen og Tromsø, men er tilsvarende underrepresenterte i Oslo.

Tabell 5.1 Nasjonalitetsfordeling i utvalget sammenliknet med faktisk antall cruisebesøkende i Norge 2004 (2003 i Bergen og Tromsø). Prosent.

	Andeler i datamaterialet				Totalt 2004 ¹	Totalt 2004 ²	Totalt 2003 ³	
	Alle	Oslo	Bergen	Tromsø	Norge	Oslo	Bergen	Tromsø
USA	17	28	3	-	19	29	8	4
Tyskland	27	25	23	39	24	15	32	43
Storbritannia	31	14	66	41	28	28	31	26
Frankrike	2	1	2	4	4	2	7	11
Italia	9	13	1	10	8	6	6	5
Spania	5	7	0	2	5	5	5	2
Andre	9	12	5	4	13	16	12	10
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	972	573	239	160				

TØI rapport 823/2006

Kilder: ¹ TØIs gjestestatistikk 2004 ² Oslo havnevesen 2004 ³ Cruise Norway 2003

Av tabell 5.2 framgår det at fordelingen av respondentene ikke samsvarer helt med den antatte faktiske fordeling (her representert ved passasjetall for 2004) av ankomne cruisepassasjerer i hver av havnene. Bergen er underrepresentert, mens Oslo er overrepresentert. Mange av skipene har riktignok Bergen som anløpssted både i starten og ved slutten av cruiset. Det at mange passasjerer således telles to ganger i besøksstatistikken for Bergen har imidlertid ingen betydning når vi ser på forbruket per landbesøk.

Tabell 5.2 Antall cruisepassasjerer i utvalget etter havn sammenliknet med den faktiske fordeling (2004).

	Utvalget		Faktisk fordeling (2003)	
	Antall	%-andel	Antall	%-andel
Oslo	573	59	144 739	41
Bergen	239	25	157 263	44
Tromsø	160	16	54 745	15

TØI rapport 823/2006

Datamaterialet viser at forbruket per landbesøk varierer mye for hver nasjonalitet etter hvor intervjuene er gjort. Dermed bidrar også de skjevhetene i utvalget som er vist i tabell 5.1 og 5.2 til at estimatene for gjennomsnittlig forbruk for alle cruisepassasjerer må anses som omtrentlige og usikre.

Et siste moment er at vi intervjuet personer som hadde vært på landbesøk den aktuelle dag. Det kan også her ligge en utvalgsskjevhet ved at personer som ikke er på landbesøk den aktuelle dag ikke kommer med i utvalget. Dette kan være personer som har færre (eventuelt ingen) landbesøk enn de som blir fanget opp på kaien på vei om bord.

5.2 Resultater av spørreundersøkelsen

5.2.1 Omfanget av landbesøk

Informasjoner om antall landbesøk har to hovedformål. Det ene er å beregne gjennomsnittlig forbruk per besøk i land. Det andre er å finne ut noe om hyppigheten av landbesøk i løpet av et cruise for å kunne beregne totalt forbruk på landbesøk i Norge for alle cruisepassasjerer i løpet av året. Dette kan vi ut fra vårt materiale kun gjøre når det gjelder intervjuer i Bergen³.

Tabell 5.3 Gjennomsnittlig oppgitt antall landbesøk på intervjutidspunktet.

	Alle	Oslo	Bergen	Tromsø
Antall organiserte landbesøk per passasjer	2,4	2,0	2,3	3,9
Antall landbesøk på egenhånd per passasjer	1,9	1,5	3,0	2,1
Andel som ikke har vært på ekskursjoner	19	23	20	2
Andel som ikke har vært i land på egenhånd	17	14	4	24
Cruisets varighet, dager	10,7	9,4	11,7	13,8

TØI rapport 823/2006

Antallet landbesøk er høyest i Tromsø, se tabell 5.3. Passasjerer intervjuet i Oslo har færrest turer i land, men dette har også sammenheng med at cruiset ikke var avsluttet da informasjonen ble innhentet.

Generelt er det svært få av passasjerene som ikke har vært med på organiserte turer i land. Når det gjelder passasjerer intervjuet i Bergen, har passasjerene i gjennomsnitt vært 5,3 turer i land, det vil si noe under ett besøk per annenhver dag i løpet av cruisets varighet. Hver femte passasjer har ikke vært med på organiserte turer, mens det er kun en av 25 som ikke har vært i land på egen hånd. I Tromsø er bildet omvendt, nær alle passasjerer har vært med på organiserte turer, mens en av fire har ikke vært i land på egenhånd.

Ser vi nærmere på omfanget av landbesøk i materialet fra Bergen, finner vi følgende, se tabell 5.4:

Tabell 5.4 Gjennomsnittlig oppgitt antall landbesøk for passasjerer intervjuet i Bergen

	Cruisets varighet		
	7 dager	13-14 dager	17-18 dager
Antall organiserte landbesøk i gjennomsnitt	1,9	2,1	3,4
Antall landbesøk på egenhånd i gjennomsnitt	3,1	3,3	2,4
Sum landbesøk i gjennomsnitt	4,9	5,4	5,8
Antall svar (N)	106	78	53

TØI rapport 823/2006

Et generelt inntrykk er at passasjerene på de korte cruisene relativt sett går oftere i land. Hyppigheten av landbesøk avtar med økende lengde (i antall dager) på cruiset. Man skal imidlertid være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner av dette relativt spinkle materialet.

³ Det er kun i Bergen at intervjutidspunktet er ved slutten av cruiset. Man kan derfor ikke ut fra tabell 3 se antall landbesøk i sammenheng med cruisets varighet.

5.2.2 Forbrukstall

Hva som er betalt for cruiset

Det som er betalt for cruiset per person varierer mye. Dette er selvfølgelig avhengig av cruisets varighet, men også av valgt standard og i hvilket land reisen er kjøpt.

Tabell 5.5 Oppgitt cruisepris per person etter nasjonalitet og intervjusted. Gjennomsnitt i NOK.

	Pris	N
Alle respondenter	15 725	719
USA	21 100	109
Tyskland	14 525	213
Storbritannia	13 400	224
Øvrige nasjonaliteter	16 830	173

TØI rapport 823/2006

Amerikanere betaler i gjennomsnitt over 21 000 kroner per cruise, mens engelskmenn og tyskere betaler om lag to tredeler av det amerikanerne gjør. Gjennomsnittet for alle cruisepassasjerer er i underkant av 16 000 kroner.

Forbruk ved landbesøk på egenhånd

De registrerte forbrukstallene varierer relativt mye etter intervjusted. Passasjerer intervjuet i Oslo har et gjennomsnittsforkbruk på 531 kroner per besøk, mens tilsvarende tall er for passasjerer intervjuet i Bergen 320 kroner og for passasjerer intervjuet i Tromsø 280 kroner.

Disse forskjellene forklares sannsynligvis best med at cruisereiser med besøk i Oslo har en annen karakter (for eksempel flere storbybesøk) enn cruisene langs kysten fra sørvestlandet til Nordkapp.

Forbruket varierer svært mye etter nasjonalitet. Av tabell 5.6 framgår at gjester fra "øvrige land" (Italia, Spania, Frankrike, Nederland) har det høyeste forbruket per landbesøk på egen hånd (772 kr). Også amerikanerne ligger over gjennomsnittet (550 kr), mens tyskere (315 kr) og briter (248 kr) ligger godt under. Disse forskjellene antas å skyldes ulik forbrukstilbøyelighet, men har dels også sammenheng med at ca tre firedeler av passasjerer fra "øvrige land" og 95 prosent av amerikanerne er intervjuet i Oslo. Om lag halvparten av tyskerne er intervjuet i Oslo, men bare om lag en firedel av de britiske passasjerene.

Tabell 5.6 Forbruk på egne besøk i land per besøk per person etter type vare/tjeneste og nasjonalitet. Beløp i NOK og prosentfordeling

NOK	Alle	USA	Tyskland	Storbritannia	Øvrige land
Servering	82	131	71	47	111
Dagligvarer	27	39	10	21	48
Transport	28	46	19	18	38
Shopping ellers	255	288	177	138	490
Attraksjoner, museer etc	21	37	13	15	27
Andre utgifter	24	9	25	8	56
Gjennomsnittlig totalutgift	437	550	315	248	772
Prosentfordeling	Alle	USA	Tyskland	Storbritannia	Øvrige land
Servering	19	24	23	19	14
Dagligvarer	6	7	3	9	6
Transport	6	8	6	7	5
Shopping ellers	58	52	56	56	64
Attraksjoner, museer etc	5	7	4	6	4
Andre utgifter	6	2	8	3	7
Gjennomsnittlig totalutgift	100	100	100	100	100
Antall svar (N)	634	106	160	221	147

TØI rapport 823/2006

Shopping er for alle nasjonalitetene den største forbruksposten, shopping utgjør i snitt nær 60 prosent av forbruket. I snitt ble det brukt tre ganger så mye på shopping som på den nest største posten, som er servering. De øvrige postene omfatter hver ca 5-6 prosent.

Tabell 5.7. Forbruk på egne besøk i land per besøk per person etter nasjonalitet og størrelsen på forbruket. Prosentandel.

Forbruksnivå NOK	Oslo	Bergen	Tromsø	Alle
Intet forbruk	17	5	13	13
1 – 99 kr	20	33	27	24
100 – 199 kr	16	16	22	17
200 – 399 kr	15	25	12	17
400 – 599 kr	9	6	9	8
600 – 999 kr	11	9	12	11
1000 -1999 kr	7	4	5	6
Mer enn 2000 kr	5	2	0	4
Sum	100	100	100	100
Antall svar (N)	368	174	92	634

TØI rapport 823/2006

Forbruket varierer svært mye fra passasjer til passasjer (tabell 5.7). Om lag 13 prosent av alle har oppgitt at de ikke har hatt noe forbruk. 54 prosent av passasjerene har et forbruk på under 200 kroner per landbesøk (inkludert de med null i forbruk), mens ca 20 prosent har et forbruk på over 600 kroner. Det er altså et mindretall som drar opp gjennomsnittet, i det 71 prosent har hatt et forbruk på mindre enn 400 kroner.

De store variasjonene understrekes ytterligere i tabell 5.8. Det er et lite mindretall som står for forbruket i hver enkelt av vare- og tjenestegruppene. Det er bare når det gjelder shopping at mer enn 60 prosent oppgir at de har hatt forbruk, men her er det slik at det bare er 25 prosent som har et forbruk over gjennomsnittet. Ellers understreker de store andelene av ”nullforbruk” på de enkelte postene at det store flertall av dem som har forbruk kun har det i noen få av vare- og tjenestegruppene (jfr den langt lavere nullforbruksandelen totalt sett i tabell 5.7).

Tabell 5.8 Forbruk på egne besøk i land per besøk per person etter type vare/tjeneste og størrelsen på forbruket. Prosentandel.

Forbruksnivå NOK	Servering	Dagligvarer	Transport	Shopping	Attraksjoner	Annet
Intet forbruk	59	73	75	38	74	70
1 – 49 kr	15	14	12	10	15	21
50 – 99 kr	10	4	6	10	6	5
100 – 199 kr	7	5	4	13	4	2
200 – 499 kr	6	3	3	15	2	1
Mer enn 500 kr	4	1	1	14	0	1
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall svar (N)	634	634	634	634	634	634

TØI rapport 823/2006

Kostnader (forbruk) til organiserte landbesøk

Passasjerene ble bedt om å oppgi hva de samlet hadde betalt for ekskursjoner og hvor mange de hadde deltatt i.

Tabell 5.9 Gjennomsnittlig pris betalt per ekskursjon i land per person per besøk etter nasjonalitet. Beløp i NOK.

	NOK	N
Alle respondenter	840	578
USA	1963	76
Tyskland	655	194
Storbritannia	727	158
Øvrige nasjonaliteter	629	150

TØI rapport 823/2006

Gjennomsnittsprisen betalt om bord ser ut til å ligge på om lag 840 kroner. Amerikanerne betaler desidert mest, mens variasjonene er relativt små mellom de øvrige nasjonaliteter. Grunnen til at amerikanerne betaler mest kan dels være at dette markedet ønsker de mest tilrettelagte eller omfattende ekskursjonene, og dels at de er villige til å betale mer for samme opplevelse enn andre cruisepassasjerer.

Tabell 5.10 Gjennomsnittlig pris betalt per organisert ekskursjon i land per person per besøk etter intervjusted. Beløp i NOK.

	NOK	N
Alle respondenter	840	578
Oslo	963	303
Bergen	725	146
Tromsø	683	129

TØI rapport 823/2006

Betalt pris per ekskursjon varierer noe med hvor intervjuene er foretatt (tabell 5.10). At Oslo ligger høyest betyr nødvendigvis ikke at landbesøkene er mer eksklusive her, men simpelthen at amerikanerne veier tungt i tallmaterialet for Oslo.

5.2.3 Samlet forbrukstall per passasjer

I det foregående har vi sett på gjennomsnittlig forbruk per landbesøk og gjennomsnittlig antall landbesøk. Kombinerer vi disse, kan vi få et bilde av hva hver cruisepassasjer legger igjen. Dette er imidlertid kun meningsfylt med utgangspunkt i de passasjerer som ble intervjuet ved cruisets avslutning, nemlig de i Bergen.

Samlet er det oppgitt et forbruk ved landbesøk på egen hånd på til sammen 736 kroner. Dette fordeler seg med 430 kroner til shopping, 124 kr til servering, 64 kroner til dagligvarer, 41 kroner til transport, 39 kroner til museer/attraksjoner og 36 kroner til ”andre utgifter”.

Passasjerene bruker videre til sammen 2 175 kroner på organiserte ekskursjoner (det som er betalt om bord til arrangøren).

5.3 Beregning av totale forbrukstall

5.3.1 Forbruk ved landbesøk på egen hånd

Tallmaterialet i denne undersøkelsen gir anslag på hvor mye som brukes i land per person per besøk. Vi ønsker videre å beregne hvor mye cruisepassasjerer legger igjen totalt. For å kunne gjøre dette trenger vi i første omgang data om

- Totalt antall cruisepassasjerer og gjennomsnittlig antall besøk i land per passasjer på henholdsvis organiserte og ikke-organiserte landbesøk.

Gjennomsnittlig antall turer i land per cruise per person har vi nå tall for når det gjelder passasjerer som har vært på norges cruise med utgangspunkt og endepunkt i Bergen. For å få sammenliknbare tall for Tromsø må vi strengt tatt justere for at passasjerene ble intervjuet på et tidspunkt da cruiset ikke var ferdig med norske havner. Det vil si at vi må vite seilingsplanen for de skipene hvor datainnsamling har vært foretatt (antall anløp i Norge/cruisets varighet/hvor mange norske havner som gjenstår).

Forbruks- og landbesøkstallene for Bergen og Tromsø kan så samkjøres til tall som kan anvendes på alle cruisepassasjerer som besøker norsk jord, utenom cruise som kun har Oslo som anløpssted i Norge.

Alternativt kan vi anvende landbesøkstallene fra Bergensintervjuene for alle fjord- og Nordnorge-cruise. Vi veier da sammen forbrukstall per landbesøk fra både Bergens- og Tromsøundersøkelsen. Dette er gjort i avsnitt 5.3.3.

Når det gjelder Oslo har vi data som vi kan gjøre gjeldende for ”cruisebesøk kun i Oslo”. Vi må da vite noe om, eller gjøre noen forutsetninger om hvor stor andel av passasjerene som foretar landbesøk, enten på organiserte turer eller på egen hånd. Anløpsoversiktene for 2005 viser at nokså nær 60 prosent av skipene har

kun Oslo som anløpssted i Norge. Vi vil da holde beregningene for 60 prosent av passasjerene i Oslo utenfor ”cruise-Norge ellers”.

5.3.2 Forbruk ved organiserte turer i land

Tilsvarende opplegg kan anvendes for forbruket ved organiserte ekskursionsjoner i land.

Vi bør da i tillegg ha best mulig informasjon om

- Hvor mye skipene kjøper varer og tjenester for i land, det vil si hvor mye av deres inntekt som faktisk anvendes og hvor mye som holdes igjen som overskudd av arrangementene.
- Fordelingen av skipenes vare- og tjenestekjøp på servering, transport og attraksjonsbesøk.

Det ville vært en stor fordel om vi i tillegg hadde hatt informasjon fra rederier/-agenter om antall anløp i havn på de ulike cruise, antall landarrangementer og deltakingsandel på landarrangementene.

Når det gjelder Oslo, er vi helt nødt til å vite hvor stor andel av passasjerene som deltar på organiserte landbesøk. Vi har i avsnitt 5.3.3 gjort noen enkle forutsetninger om at alle passasjerer foretar landbesøk i Oslo; halvparten innenfor organiserte opplegg og halvparten på egenhånd.

5.3.3 Forenklet beregning av forbruk totalt

Følgende beregninger er ment som foreløpige anslag ut fra de informasjonen som foreligger. Nedenfor vises en oversikt over hvilke variable som må inngå i beregningene, hvilke variable vi har brukbare verdier for og hvilke vi må gjøre forutsetninger om og/eller ikke kjenner verdien på.

Totalt var det i 2005 324 000 cruisepassasjerer⁴, hvorav 190 000 var innom Oslo og 134 000 ikke var det. Vi må skille mellom tre passasjergrupper:

1. De som deltar i cruise som omfatter flere havner i Norge, men som ikke omfatter Oslo. Disse dekkes av undersøkelsesresultatene fra Bergen og Tromsø.
2. De som deltar på cruise som omfatter flere havner i Norge, deriblant Oslo (i 2005 utgjorde slike cruise 40 prosent av cruiseanløpene i Oslo). Disse dekkes delvis av tallene fra Oslodelen av undersøkelsen.
3. De som deltar på cruise som kun omfatter Oslo av norske havner. Disse dekkes delvis av tall fra Oslodelen av undersøkelsen.

Passasjerer på cruise utenom Oslo

Her anvender vi et veid gjennomsnitt av verdier fra intervjuene blant passasjerer i henholdsvis Bergen og Tromsø. Ut fra antallet passasjerer i 2004 setter vi vektene lik 3 for Bergen og 1 for Tromsø. Vi anvender videre antallet 134 000 passasjerer på cruise som er innom Bergen (og som ikke er i Oslo på samme reise).

⁴ Kilde: Cruise Norway AS, Bergen havnevesen, Oslo havnevesen.

Tabell 5.11 Informasjon og forutsetninger som ligger til grunn for beregning av totalt forbruk i land for passasjerer om bord på cruiseskip som besøker andre havner i Norge enn Oslo.

Variabel	Variabelbetydning	Verdi / beregningsmåte
Variabler vi har tall for fra undersøkelsen		
Antland	Antall landbesøk på egenhånd	$(3 * 3,0 + 1 * 2,11) / 4 = 2,78$
Landcost	Forbruk per landbesøk på egenhånd	320 kr
Antexcur	Antall organiserte landbesøk per passasjer	$(3 * 2,3 + 1 * 3,93) / 4 = 2,71$
Excurcost	Gjennomsnittspris per passasjer for landarrangement	725 kr
Variable vi må gjøre forutsetninger om		
Antpax	Antall passasjerer i løpet av året	324 000 minus Oslo (190 000) = 134 000
Excurprofit	Andel av excurcost skipene beholder som profit	Antatt 40 prosent (0,4)

TØI rapport 823/2006

Forbruket ved landbesøk på egenhånd kan uttrykkes som:

- $antpax \times antland \times landcost$

Ut fra verdier og forutsetninger vist i tabell 5.11 blir totalforbruket: $134\ 000 * 2,78 * 320 = 120$ mill kr

Forbruket ved deltakelse på organiserte turer kan uttrykkes som:

- $Antpax \times antexcur \times excurcost \times (1 - excurprofit)$

Vi anvender også her tallet 134 000 pax totalt som ikke er innom Oslo, og får følgende tall for totalforbruket: $134\ 000 * 2,71 * 725 * 0,6 = 158$ mill kr.

Passasjerer som er på cruise som inkluderer Oslo og andre norske havner

Her kan vi bruke tall fra besvarelsene i Oslo når det gjelder forbruk per landbesøk for henholdsvis egne besøk og organiserte ekskursjoner i land. Når det gjelder antallet besøk i land, anvender vi også (under tvil) Bergensdataene. Vi kjenner ikke antall norske havner skipene er innom i Norge på de ulike cruisene, men antar at antallet landbesøk kan være på samme nivå som det som kommer fram i intervjuene med passasjerer på skip som anløper Bergen.

Tabell 5.12 Informasjon og forutsetninger som ligger til grunn for beregning av totalt forbruk i land for passasjerer om bord på cruiseskip som besøker flere havner i Norge inkludert Oslo.

Variabel	Variabelbetydning	Verdi / beregningsmåte
Variabler vi har tall for fra undersøkelsen		
Landcost	Forbruk per landbesøk på egenhånd	531 kr
Excurcost	Gjennomsnittspris per pax for landarrangement	963 kr
Variabler vi må gjøre forutsetninger om		
Antland	Antall landbesøk på egenhånd	Anvender Bergenstall (3,0)
Antexcur	Antall organiserte landbesøk per passasjer	Anvender Bergenstall (2,3)
Antpax	Antall passasjerer i løpet av året	Prognose på 40 % av 190 000 = 76 000
Excurprofit	Andel av excurcost skipene beholder som profit	Antatt 40 prosent (0,4)

TØI rapport 823/2006

Vi kan nå anvende samme beregningsmåte som i avsnitt 5.3.3.1, dette gir:

- Forbruk i land ved turer på egenhånd: 112 millioner kroner

- Forbruk i land gjennom betaling av organiserte landbesøk: 119 millioner kr.

Passasjerer som er på cruise som inkluderer Oslo og ingen andre norske havner

Her bruker vi tall fra besvarelsene i Oslo. Siden det kun er passasjerer som faktisk har vært i land i Oslo under dette anløpet som er intervjuet, må vi gjøre noen forutsetninger. For det første antar vi at alle har vært i land i Oslo, videre at halvparten har vært med på organisert tur og den andre halvparten (kun) på tur i land på egenhånd.

Tabell 5.13 Informasjon og forutsetninger som ligger til grunn for beregning av totalt forbruk i land for passasjerer om bord på cruiseskip som kun besøker Oslo av norske havner.

Variabel	Variabelbetydning	Verdi / beregningsmåte
Variabler vi har tall for fra undersøkelsen		
Antland	Antall landbesøk på egenhånd	0,5
Landcost	Forbruk per landbesøk på egenhånd	531 kr
Antexcur	Antall organiserte landbesøk per passasjer	0,5
Excurcost	Gjennomsnittspris per pax for landarrangement	963 kr
Variabler vi må gjøre forutsetninger om		
Antlandoslo	Andel av passasjerer i oslo som går i land på egenhånd	Antar halvparten
Excurosl	Andel av pax i oslo som deltar på organisert landbesøk	Antar halvparten
Antpax	Antall passasjerer i løpet av året	Prognose på 60 % av 190 000 = 114 000
Excurprofit	Andel av excurcost skipene beholder som profit	Antatt 40 prosent (0,4)

TØI rapport 823/2006

Gjennom samme beregningsmåte som i avsnitt 5.3.3.1 og 5.3.3.2 får vi følgende tall:

- Forbruk i land ved turer på egen hånd: 30 millioner kr.
- Forbruk i land gjennom betaling av organiserte landbesøk: 33 millioner kr.

5.3.4 Oppsummering av beregningene

Nedenfor oppsummeres beregningene som er gjort i avsnitt 5.3.3. Totalt forbruk er beregnet til 572 millioner kroner for 2005.

Tabell 5.14. Beregnet forbruk i land for cruisepassasjerer som besøker Norge 2005. Millioner kroner.

	Landturer på egenhånd	Organiserte ekskursjoner i land	Totalt
Passasjerer på cruise utenom Oslo	120	158	278
Passasjerer på cruise som inkluderer Oslo og flere norske havner	112	119	231
Passasjerer på cruise som kun inkluderer Oslo av norske havner	30	33	63
Sum alle passasjerer	262	310	572

TØI rapport 823/2006

Det er her verdt å merke seg følgende:

Ikke medregnet i tallene er rederienes overskudd fra organiserte ekskursjoner i land. Dette antas å utgjøre ca 40 prosent av passasjerenes kostnad, det vil si $310 \text{ mill kr} \times (40/60) = 207$ millioner kroner. Vi har heller ikke tatt med eventuelt forbruk passasjerene har betalt fra egen lommebok direkte i løpet av organiserte landbesøk.

6. Total omsetning fra fly og bilturismen i 2005

6.1 Beregning av totale utgifter for utenlandske feriegjester

De forhåndsbetalte utgiftene omfatter både utgifter som faktisk kan regnes som utgifter i Norge, og utgifter som ikke kan regnes med her. I hovedsak vil dette være transport til og fra Norge og overnatting. Grovt sett kan vi si følgende om hva som er egentlig konsum i Norge:

Overnattingsutgifter vil stort sett være forbruk i Norge. Her må vi imidlertid trekke fra provisjon til eventuelle utenlandske agenter/operatører som de forhåndsbetalte utgiftene er betalt til.

Transportutgifter til/fra Norge vil være forbruk i Norge dersom transportselskapet er registrert i Norge. Det vil si at vi kan regne med forhåndsbetalte transportutgifter for reisende med for eksempel SAS Braathens, Norwegian og med Color Line og Fjord Line.

Tabell 6.1 viser de utenlandske feriegjestens totale forbruk i vinter- og sommerseongene 2005, fordelt på forhåndsbetalte utgifter og forbruk på reisen i Norge. I beregningene ble forbruksutgiftene til barn under 12 år satt til 50 prosent av forbruket til de feriegjestene som er over denne alderen. Det må understrekes at turbussturister, gjester som reiser ut med tog eller rutebuss og gjester som var på dagsbesøk ikke er inkludert i tallene, heller ikke yrkesreiser.

Tabell 6.1: Total omsetning, forhåndsbetalte utgifter og utgifter betalt på reisen i Norge for utenlandske feriegjester i vinter- og sommersesongen 2005* (millioner NOK).

	Utgifter betalt på forhånd	Utgifter betalt i Norge	Total omsetning
Bilturister, vinter	793	862	1 655
Flyturister, vinter	2 082	2 606	4 688
Vinter i alt	2 875	3 469	6 344
Bilturister, sommer	1 337	3 010	4 347
Flyturister, sommer	3 506	2 657	6 163
Sommer i alt	4 843	5 667	10 510

TØI rapport 823/2006

*Turister som reiste med turbuss, rutebuss eller tog ut av Norge og gjester som var på dagsbesøk er ikke inkludert.

Når det gjelder vintersesongen (januar-april) 2005 er det beregnet at de utenlandske feriegjestene omsatte for mer enn 6,3 milliarder kroner. Av dette var 2,9 milliarder utgifter som ble betalt før reisen startet, mens resten ble betalt under oppholdet i Norge. Det er flyturistene som utgjør det største markedet om vinteren, mens bilturistene spiller en noe mer beskjeden rolle.

Utenlandske feriegjester omsatte for om lag 10,5 milliarder kroner i sommersesongen (mai til september) 2005. Vel 4,3 milliarder kroner av dette var forhåndsbetalt, og mer enn 6,1 milliarder kroner ble brukt under oppholdet i Norge. Samlet sett betalte flyturistene mer enn bilturistene på forhånd, mens bilturistene hadde større forbruk enn flyturistene mens de var på reise i Norge.

Tabell 6.2: Utgifter betalt i Norge for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter hovedkategorier av varer og tjenester (millioner NOK)

	Sommersesongen 2005			Sommersesongen 2002
	Bilturister	Flyturister	I alt	I alt
Overnatting	815	717	1 532	1 265
Servering	450	530	980	665
Innkjøp av dagligvarer	450	345	795	855
Øvrige innkjøp	330	400	730	655
Transport	515	320	835	790
Aktiviteter	330	240	570	430
Annet	120	105	225	140
Forbruk i Norge i alt	3 010	2 657	5 667	4 800

TØI rapport 823/2006

*Turister som reiste med turbuss, rutebuss eller tog ut av Norge og gjester som var på dagsbesøk er ikke inkludert

Når det gjelder sommersesongen, har en også analysert hva turistene brukte penger på mens de var i Norge. Tabell 6.2 viser turistenes utgifter betalt i Norge innenfor de enkelte forbrukskategoriene, målt i norske kroner. Overnatting representerte en samlet omsetning på 1,5 milliarder kroner av det som ble betalt i Norge. Videre brukte disse feriegjestene om lag 800 millioner kroner til mat og andre dagligvarer, mens øvrige innkjøp dreide seg om 730 millioner. Rundt 835 millioner ble benyttet til transport, og for mange av bilturistene handlet dette om kjøp av bensin og diesel. For serveringsnæringen representerte turistene som omfattes av denne analysen en omsetning på nesten en milliard kroner i sommersesongen 2005.

Dersom vi sammenligner forbruket i sommersesongen 2005 med samme sesong i 2002, viser det seg at det er særlig innenfor områdene servering og aktiviteter at det har vært en betydelig økning. Derimot brukte feriegjestene mindre penger i dagligvarebutikkene i 2005 enn tre år tidligere.

Tabell 6.3: Total omsetning, forhåndsbetalte utgifter og utgifter betalt på reisen i Norge for utenlandske feriegjester i vintersesongen 2005, etter bostedsland (millioner NOK)

	Forhåndsbetalte utgifter	Forbruk i Norge	Total omsetning
Sverige	203	341	544
Danmark	545	541	1 086
Tyskland	238	243	481
Øvrige land	1 890	2 344	4 234
I alt	2 875	3 469	6 344

TØI rapport 823/2006

Tabell 6.3 viser omsetningen i vintersesongen fordelt på tre hovedland og en restgruppe. Danmark er det viktigste markedet for norsk reiselivsnæring om vinteren og står for en firedel av omsetningen. Sverige og Tyskland sett under ett dekker også en firedel av markedet. Men den dominerende kategorien er likevel restgruppen "øvrige land". Det er gjestene som kommer med fly som veier tyngst her. Her finner vi blant annet skiturister fra Storbritannia og andre typer feriegjester fra resten av Europa og fra land utenfor Europa, ikke minst besøksreiser fra USA.

Tabell 6.4: Total omsetning, forhåndsbetalte utgifter og utgifter betalt på reisen i Norge for utenlandske feriegjester i sommersesongen 2005, etter bostedsland (millioner NOK)

	Forhåndsbetalte utgifter	Forbruk i Norge	Total omsetning
Sverige	103	427	530
Danmark	294	461	755
Finland	77	269	346
Storbritannia	523	475	998
Nederland	357	377	734
Frankrike	101	247	348
Tyskland	1 627	1 440	3 067
Sveits/Østerrike	124	134	258
USA	417	591	1 008
Øvrige land	1 235	1 328	2 563
I alt	4 843	5 667	10 510

TØI rapport 823/2006

Tabell 6.4 viser turistomsetningen for en del utvalgte land sommersesongen 2005. Her ser man at Tyskland målt etter totalforbruk er det viktigste markedet for norsk reiseliv som eksportnæring i sommersesongen. Tyske feriegjester brukte vel 1,4 milliarder kroner under oppholdet i Norge denne sommeren. Samlet omsetning fra de tyske gjestene, inkludert forhåndsbetalte utgifter, var nesten 3,1 milliarder kroner. Av enkeltland ellers er USA et betydelig marked, som representerte en omsetning på vel en milliard kroner. Svenske og danske feriegjester sett under ett sto for en omsetning på nesten 1,3 milliarder kroner denne sommeren. Videre kan man merke seg at de besøkende fra Storbritannia representerte en samlet omsetning på rundt en milliard kroner, inkludert forhåndsbetalte utgifter.

Referanser

- Haukeland, Jan Vidar og Berit Grue 1996. *Turistenes forbruk i Norge sommeren 1995: en analyse av forbruksutgiftene blant norske og utenlandske feriegjester*. Rapport 320. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Hurst, Fred 1994. En route surveys. I J. R. Brent Ritchie og Charles R. Goeldner (red.): *Travel, tourism, and hospitality research*. Andre utgave. New York: Wiley.
- Rideng, Arne 1994. *Utenlandske turister i Norge sommeren 1994*. Rapport 273. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Rideng, Arne og Jan Vidar Haukeland 2005. Gjesteundersøkelsen 2005. TØI Rapport 813/2005. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Salant, Priscilla og Don A. Dillman 1994. *How to conduct your own survey*. New York: Wiley.
- Steen Jacobsen, Jens Kr., Arne Rideng, Gerit Grue og Jan Vidar Haukeland 2003. *Utenlandske turistets forbruk i Norge 2002*. Rapport 636. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- United Nations 1994. *Recommendations on tourism statistics*. Publication ST/ESA/STAT/SER/M/83. New York: United Nations.
- World Tourism Organization (WTO) 1995. *Collection and compilation of tourism statistics*. Madrid: World Tourism Organization.

Transportøkonomisk institutt

Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning

- utfører forskning til nytte for samfunn og næringsliv
- har rundt 70 forskere med høy, flerfaglig samferdselskompetanse
- samarbeider med en rekke samfunnsinstitusjoner, forsknings- og undervisningssteder i Norge og i utlandet
- gjennomfører forsknings- og utredningsoppdrag av høy kvalitet innen områder som trafiksikkerhet, kollektivtransport, miljø, reisevaner, reiseliv, planlegging, beslutningsprosesser, transportøkonomi og næringslivets transporter
- driver aktiv forskningsformidling gjennom TØI-rapporter, internett, tidsskriftet Samferdsel og andre nasjonale og internasjonale tidsskrifter

Transportøkonomisk institutt

Stiftelsen Norsk senter
for samferdselsforskning
P.b. 6110 Etterstad
0602 Oslo

Telefon 22 57 38 00

www.toi.no